

जनतेश

People's verdict

Guia didàctica per al treball del documental

Miriam Acebillo Baqué
Cécile Barbeito Thonon
Marina Caireta Sempere

quepo
video social

ècèp escola de cultura de pau

Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament

Creative commons 3.0 Fundació Quepo, 2011.

Continguts: Escola de Cultura de la Pau

Disseny i maquetació: Chus Portela

Il.lustracions: Mariona Tolosa Sisteré

Revisió: Sonia Ros

Introducció	3
Àmbit d'aplicabilitat	3
Destinatari	4
Proposta per treballar la Guia	4
Objectius pedagògics	5
Metodologia	7
Disseny de la proposta d'activitats	8
Fitxa tècnic-artística del documental	9
Sinopsi	9
Equip Tècnic	9
Fitxes temàtiques	11
Tema 1. Sobre la violència... ..	11
ACTIVITAT 1: En què exerceixo violència?	13
Tema 2. Accés a la terra i conflicte	14
ACTIVITAT 2: Imagina una llarga desfilada	16
ACTIVITAT 3: Quant mesura la violència estructural?	17
Tema 3. Satyagraha i Ahimsa - Diferents formes de lluita	18
ACTIVITAT 4: Termòmetre satyagrahi	20
ACTIVITAT 5: El joc de Janadesh	21
Tema 4. La participació política, societat civil i control democràtic	22
ACTIVITAT 6: Ciutadans?	26
ACTIVITAT 7: Les portes de l'Ajuntament, obertes o tancades?	28
Annexes	29
Transcripció continguts del documental	29
Annexes per a les activitats	39
Annex Tema 1. Activitat 1. En què exerceixo la violència?	39
Annex Tema 3. Activitat 4 Retrat-Robot	42
Annex Tema 3. Activitat 5. El joc de Janadesh	43
Annex Tema 4. Activitat 6. Ciutadans?	51
Glossari	52

Introducció

La guia didàctica que teniu a les mans té com a objectiu general plantejar propostes per al treball didàctic del documental Janadesh.

Quant a estructura, després d'aquest primer capítol introductori on es presenta la guia i la seva lògica, en segon lloc podreu trobar la fitxa tècnico-artística del documental. A continuació, els quatre temes principals seleccionats per a aprofundir en els continguts del documental Janadesh segueixen la mateixa estructura: els continguts teòrics són introduïts per fragments de locucions del documental i al final de cada tema s'agrupen les activitats relacionades. La guia acaba amb un conjunt d'annexos, que inclou la transcripció de la pel·lícula, les fitxes de suport a les activitats i un glossari amb paraules clau.

Àmbit d'aplicabilitat

Els continguts i activitats d'aquesta guia poden ser treballats tant en àmbits d'educació formal com no formal:

— **Des de l'educació formal**, el nivell mínim de referència és el primer curs de l'ESO. El treball pot emmarcar-se en matèries com ara l'Educació per la ciutadania, les Ciències socials, Geografia i història, però també a les tutories.

Coincidint amb les Competències bàsiques transversals de batxillerat identificades pel Departament d'Educació, el documental permet reforçar les següents:¹

- **Competència comunicativa lingüística i audiovisual:** Capacitat de saber comunicar oralment (conversar i escoltar) i expressar-se per escrit i amb els llenguatges audiovisuals, fent servir el propi cos i les TIC, amb gestió de la diversitat de llengües, amb l'ús adequat de diferents suports i tipus de text i amb adequació a les diferents funcions. Aquesta competència es treballa a partir del visionat del documental i la reflexió crítica sobre els temes que tracta.
- **Competència d'aprendre a aprendre:** Implica la consciència, gestió i control de les pròpies capacitats i coneixements des d'un sentiment de competència o eficàcia personal, i inclou tant el pensament estratègic com la capacitat de cooperar, d'autoavaluar-se, i el maneig eficient d'un conjunt de recursos i tècniques de treball intel·lectual per transformar la informació en coneixement propi. Aquesta competència es treballa a les activitats introspectives, com ara la n^o1 sobre les violències que exercim, o la n^o4 sobre les pròpies habilitats.

- **Competència social i ciutadana:** Capacitat per comprendre la realitat social en què es viu, afrontar la convivència i els conflictes emprant el judici ètic basat en els valors i pràctiques democràtiques, i exercir la ciutadania, actuant amb criteri propi, contribuint a la construcció de la pau i la democràcia, i mantenint una actitud constructiva, solidària i responsable davant el compliment dels drets i obligacions cívics. Aquesta competència es treballa al llarg de tots els temes, i en particular mitjançant els continguts teòrics i les activitats dels temes 3 i 4.

— **Des de l'educació no formal** es poden utilitzar l'audiovisual i la guia didàctica en sessions formatives de moviments de lleure o de centres cívics, com a introducció a una conferència o xerrada d'associacions de drets humans o dedicades al desenvolupament humà, com a complement a festivals de cinema de drets humans, centres culturals, biblioteques, etc.

En ambdós nivells (formal i no formal) es pot aprofitar aquest material per treballar els seus continguts dins de la programació educativa usual, o bé en dates destacades com el Dia Escolar per la Noviolència i la Pau (DENIP, 30 de gener), i en general en actes de sensibilització sobre drets humans i desenvolupament humà (setmana solidària, dia de portes obertes, etc.).

¹ Segons la definició de competències del Departament, descrites al portal XTEC: <http://phobos.xtec.cat/edubib/intranet/index.php?module=P%E0gines&func=display&pageid=28>.

Destinatari

La guia va dirigida a educadors i educadores dels àmbits formal i no formal: escoles, centres cívics, moviments de lleure, associacions de drets humans, centres culturals, organitzacions no governamentals, etc. Els destinataris últims d'aquesta guia, els educands, són les i els joves de més de 12 anys (1r d'ESO), en endavant.

Proposta per treballar la Guia

La Guia proposa reflexionar al voltant de quatre temes sobre els que tracta el documental: per a fer-ho, i després de veure el documental sencer, recomanem que primer visioneu els fragments seleccionats que tracten de cada temàtica específica; en segon lloc, que dinamitzeu les activitats per tal d'arribar, en acabar, als continguts teòrics (3) :

Tema	Fragment del documental ²	Activitat
Sobre la violència	<ul style="list-style-type: none"> · 00:01:34 – 00:03:45: Veu en off sobre diferents tipus de violència. · 00:35:46 – 00:39:40: Episodi de l'accident de trànsit. · 00:44:09 – 00:46:24: Confrontació amb la policia a Delhi.	ACTIVITAT 1: En què exerceixo violència?
Accés a la terra i conflicte	<ul style="list-style-type: none"> · 00:08:01 – 00:10:17: Mobilització política d'Ekta Parishad. · 00:17:10 – 00:22:15: Contextualització a la problemàtica de la mala distribució de la terra a l'Índia. · 00:51:10 – 00:52:42: Resultats de la marxa amb la obtenció de compromisos de redistribució de terres.	ACTIVITAT 2: Imagina una llarga desfilada ACTIVITAT 3: Quant mesura la violència estructural?
Satyagraha i Ahimsa - Diferents formes de lluita	<ul style="list-style-type: none"> · 00:14:03 – 00:15:18: Posicionament no violent d'una dona de la marxa. · 00:22:54 – 00:24:53: La força interior que requereix la no violència. · 00:24:53 – 00:29:01: Reflexió sobre l'efectivitat de la violència i de la no violència.	ACTIVITAT 4: Termòmetre satyagrahi ACTIVITAT 5: El joc de Janadesh
La participació política, societat civil i control democràtic	<ul style="list-style-type: none"> · 00:09:22 – 00:11:29: Reivindicació de la societat civil enfront de l'Estat. · 00: 46:58 – 00:51:21: Negociacions i èxit. · 00: 53:45 – 00:55:04: Reflexions sobre el lideratge i la visió de futur.	ACTIVITAT 6: Ciutadans? ACTIVITAT 7: Les portes de l'Ajuntament, obertes o tancades?

Objectius pedagògics

D'acord amb l'enfocament crític i alhora motivador de "Janadesh", la guia didàctica pretén treballar els coneixements, habilitats i actituds que s'esmenten a continuació.

De cara a facilitar l'aplicació de la guia en funció del nivell educatiu, es recomanen els següents continguts i activitats per ESO i Batxillerat, i per al nivell universitari:

Objectius pedagògics per ESO i Batxillerat

Tema	Coneixements	Habilitats	Actituds
Sobre la violència	<ul style="list-style-type: none"> ·Entendre el concepte de violència en sentit ampli. 	<ul style="list-style-type: none"> ·Ser capaç d'analitzar les pròpies accions en relació al concepte de violència. 	<ul style="list-style-type: none"> ·Compromís per reduir la violència que cada educand exerceix.
Accés a la terra i conflicte	<ul style="list-style-type: none"> ·Entendre els conceptes de necessitat bàsica i desigualtat. ·Comprendre que la manca d'accés a la terra suposa un conflicte. · Conèixer lluites actuals lligades a la terra. 	<ul style="list-style-type: none"> ·Identificar el propi nivell de riquesa/pobresa econòmica respecte a la resta del món. 	<ul style="list-style-type: none"> ·Rebutjar el desequilibri en la distribució dels recursos entre totes les persones del món. ·Valorar positivament els moviments de lluita per la transformació social.
Satyagraha i Ahimsa - Diferents formes de lluita	<ul style="list-style-type: none"> ·Comprendre els conceptes de ahimsa i satyagraha. · Conèixer esdeveniments clau de la història de la noviolència a la Índia. 	<ul style="list-style-type: none"> ·Valorar les pròpies habilitats i debilitats respecte a la noviolència. ·Mostrar l'estima cap a les persones del grup. 	<ul style="list-style-type: none"> ·Qüestionar la utilització de la violència. ·Mostrar compromís amb la transformació social.
La participació política, societat civil i control democràtic	<ul style="list-style-type: none"> ·Conèixer l'existència de diferents models democràtics. ·Comprendre el paper que juga la societat civil en la participació política. · Apropar-se als espais i canals de participació de l'entorn dels participants. 	<ul style="list-style-type: none"> ·Fomentar la capacitat per a la recerca d'informació i anàlisi de la mateixa. ·Practicar diferents formes de presa de decisions i valorar-ne els avantatges i inconvenients. 	<ul style="list-style-type: none"> ·Promoure l'actitud crítica i constructiva al voltant dels reptes dels models democràtics així com comprendre la necessitat de millorar-los i el paper que es pot jugar des de la ciutadania i la societat civil. ·Exercitar l'obertura cap al treball cooperatiu i en equip. ·Empatitzar amb les causes dels col·lectius més desafavorits.

Per tal de treballar aquests continguts a nivell de ESO i batxillerat, es recomanen les activitats:

Activitat 1: En què exerceixo violència?

Activitat 2: Imagina una llarga desfilada

Activitat 4: Termòmetre satyagrahi

Activitat 5: El Joc de Janadesh

Activitat 7: Les portes de l'Ajuntament, obertes o tancades?

Objectius pedagògics per a nivell universitari

Tema	Coneixements	Habilitats	Actituds
Sobre la violència	<ul style="list-style-type: none"> ·Saber distingir la violència directa de la violència estructural i cultural. 	<ul style="list-style-type: none"> ·Ser capaç d'analitzar les pròpies accions en relació als tres tipus de violència. 	<ul style="list-style-type: none"> ·Comprometre's a reduir la violència que cada educand exerceix, ja sigui directa, estructural o cultural.
Accés a la terra i conflicte	<ul style="list-style-type: none"> ·Entendre la diferència entre necessitats bàsiques i desigualtats. ·Conèixer lluites actuals lligades a la terra. ·Comprendre els arguments lligats a cadascuna d'aquestes lluites. 	<ul style="list-style-type: none"> ·Valorar críticament diferents indicadors de mesura de la violència estructural / desenvolupament. 	<ul style="list-style-type: none"> ·Rebutjar el desequilibri en la distribució dels recursos entre totes les persones del món. ·Valorar positivament els moviments de lluita per a la transformació social.
Satyagraha i Ahimsa - Diferents formes de lluita	<ul style="list-style-type: none"> ·Comprendre els conceptes de ahimsa i satyagraha. ·Relacionar esdeveniments clau de la història de la noviolència a l'Índia amb moviments actuals de lluita. 	<ul style="list-style-type: none"> ·Valorar les pròpies habilitats i debilitats respecte a la noviolència. ·Mostrar l'estima cap a les persones del grup. ·Valorar críticament la utilització de la violència i de la noviolència com a forma de transformació social. 	<ul style="list-style-type: none"> ·Mostrar compromís amb la transformació social. ·Valorar la utilització de la noviolència com a forma de transformació social.
La participació política, societat civil i control democràtic	<ul style="list-style-type: none"> ·Conèixer l'existència de diferents models democràtics ·Comprendre el paper que juga la societat civil en la participació política. ·Apropar-se als espais i canals de participació de l'entorn dels participants. 	<ul style="list-style-type: none"> ·Fomentar la capacitat per a la recerca d'informació i anàlisi de la mateixa. ·Practicar diferents formes de presa de decisions i valorar-ne els avantatges i inconvenients. 	<ul style="list-style-type: none"> ·Ser persones crítiques i constructives envers els reptes dels models democràtics ·Treballar de forma cooperativa i en equip. ·Empatitzar amb les causes dels col·lectius més desfavorits.

Per tal de treballar aquests continguts a nivell universitari, es recomanen les activitats:

Activitat 1: En què exerceixo violència?

Activitat 3: Quant mesura la violència estructural?

Activitat 4: Termòmetre satyagrahi

Activitat 5: El Joc de Janadesh

Activitat 6: Ciutadans?

Metodologia

Aquesta Guia didàctica ofereix diverses metodologies d'aprenentatge amb l'objectiu d'adaptar-se més fàcilment als diferents estils d'ensenyament dels educadors. Així, es plantegen:

- Activitats que treballen des del cognitiu: debats, reflexió personal, anàlisi de fragments del documental.
- Dinàmiques de grup, jocs interactius, etc.

La majoria de les activitats proposades en aquest material es basen en la metodologia socioafectiva, que "consisteix a viure en la pròpia pell la situació que es vol treballar, i d'aquesta manera tenir una experiència en primera persona que ens faci entendre i sentir el que estem treballant, motivar-nos a investigar i, en definitiva, desenvolupar una actitud empàtica que ens porti a contrastar els nostres valors i conductes, que ens condueixi a un compromís transformador".³

Els passos que cal seguir en les activitats de metodologia socioafectiva són:

1. Una primera etapa d'experimentació: es provoca una situació en què el participant és conduït a viure una experiència concreta. És el que en les fitxes d'activitats s'ha anomenat "**desenvolupament**".

2. Una segona etapa d'**avaluació**, que consta de tres moments:

- La **descripció**: es convida als participants a descriure i analitzar què ha passat durant el desenvolupament de l'activitat, i com l'han viscut. Cal fer especial èmfasi en l'expressió d'emocions i sentiments.
- La **relació amb la realitat**: a continuació es porta als participants a què generalitzin i relacionin l'experiència viscuda durant l'activitat amb situacions reals de la vida més enllà de l'activitat realitzada, introduint noves informacions per relacionar el nivell microsocial (com s'ha reaccionat durant l'activitat) amb el macrosocial (què té a veure l'activitat amb la realitat). Aquest és el moment d'introduir els nous coneixements teòrics relacionats amb la dinàmica.
- L'**acció**: finalment, és necessari un compromís transformador que respongui a la pregunta: "Què podem fer individualment o col·lectivament per transformar tot això que hem treballat?" Aquesta part és essencial: educar amb un esperit crític sense donar opcions d'acció pot comportar frustració. Aquest últim pas és, doncs, molt important, si es vol treballar des d'una perspectiva de transformació social.

Per dinamitzar activitats socioafectives, cal tenir presents tres aspectes:

- Donar bé les consignes: aclarir les indicacions de l'activitat, inclòs, si és el cas, les normes d'allò que no es pot fer durant l'exercici.
- Conduir l'avaluació: fer les preguntes adequades que permetin reflexionar sobre l'objectiu de la dinàmica (les preguntes han de ser concretes i de dificultat mitjana per motivar la resposta), deixar el temps necessari per a les respostes i acompanyar els participants en les petites commocions emocionals que puguin provocar algunes de les dinàmiques.
- Tenir clars els continguts teòrics que cal transmetre: dominar les idees i continguts clau per vincular l'avaluació de l'experiència de l'activitat amb la teoria dels drets humans.

³ Cascón Soriano, Paco (2001). Educar en y para el conflicto. Bellaterra: Cátedra UNESCO sobre Paz y Derechos Humanos, p. 23.

Disseny de la proposta d'activitats

Les activitats educatives es presenten seguint l'esquema següent:

Títol

Intenció educativa: Aclareix què es pretén treballar amb l'activitat, amb la intenció d'avançar en els objectius de la fitxa didàctica. Tenir en compte la intenció educativa ajuda a focalitzar els temes de reflexió que cal tractar en l'avaluació.

Resum: Explicació resumida de l'activitat per situar el tema tractat i la lògica de l'activitat.

Temps estimat: Temps aproximat, que pot variar en funció del que es dediqui a la reflexió i a l'avaluació, així com del nombre de persones que participi en l'activitat. En ser activitats adaptables, el temps també ho és. Generalment és aconsellable que l'avaluació duri, com a mínim, una tercera part del temps del desenvolupament de l'activitat.

Tipus: Si es tracta d'una activitat lúdica, reflexiva, etc.

Grup: Nombre de persones recomanat per a l'activitat.

Material: Llista de tot el material necessari per fer l'activitat.

Desenvolupament: Descripció dels passos de l'activitat. És important tenir molt clar el desenvolupament de l'activitat i si hi ha normes per poder donar consignes ben clares.

Avaluació: En una activitat socioafectiva, l'avaluació és un moment molt important, el moment d'integrar el viscut amb els conceptes sobre els quals ens proposem reflexionar. La forma en què s'enfoca la reflexió i es fan les preguntes pot condicionar molt les respostes, pel que en cada activitat es recomanen algunes preguntes per iniciar la reflexió. Cal recordar que l'avaluació ha de permetre conèixer propostes d'acció per transformar l'entorn. Per això, l'avaluació ha d'incloure preguntes com "Què puc o podem fer per canviar el que no ens agrada? Com apliquem el que han après en la nostra vida quotidiana?". Per donar resposta a aquestes preguntes, el o l'educadora pot ajudar-se de les propostes d'acció incloses en l'apartat teòric de cada bloc temàtic.

Altres indicacions: En aquest apartat s'inclouen totes les indicacions o suggeriments que poden ser d'interès, principalment variants o ampliacions de les activitats proposades.

Font: Autoria de l'activitat o d'on s'ha adaptat.

Fitxa tècnic-artística del documental

Sinopsi

Janadesh és la campanya de lluita no violenta més important des dels temps de Gandhi. Durant 30 dies, 25.000 homes i dones provinents dels sectors més desfavorits de l'Índia recorren a peu els 350 km d'autopista que separen la ciutat de Gwalior de la seu del Parlament, a Delhi. L'objectiu: iniciar una vaga de fam massiva per exigir una redistribució justa de les terres.

Aquests guerrers sense armes pensen que el sacrifici, la disciplina i el sofriment personals són millors eines que els fusells per produir un canvi social. Saben que exposar-se a la violència de l'oponent sense tornar-s'hi comporta grans perills, però que la seva acció té més valor que tones de prèdica.

Davant del coratge mostrat pels caminants, el govern indi, preocupat per mostrar el país com a potència econòmica emergent i epicentre global de la mística, es veurà obligat a respondre...

Equip Tècnic

Direcció:..... Enric Àlvarez, Oriol Ampuero i Gonzàlvez
Realització:..... Sergi Alamillo
Guió:..... Enric Àlvarez, Garbiñe Armentia , Oriol Ampuero i Gonzàlvez
Productors:..... Julián Altuna, Sonia Ros, Pablo Zareceansky
Producció executiva:..... Sergi Alamillo, Enric Àlvarez, Oriol Ampuero i Gonzàlvez
Operador de càmera i so directe:..... Sergi Alamillo
Muntatge:..... Garbiñe Armentia
Banda sonora original:..... Nubla, Ander Agudo
Motion graphics:..... Martín Fernández
Disseny gràfic:..... Chus Portela (la a minúscula)
Foto fixa:..... Juli Garzón
Direcció de producció:..... Julián Altuna
Cap de producció:..... Sonia Ros, Pablo Zareceansky
Ajudant de producció Índia:..... Juli Garzón
Administració:..... Sílvia Varón
Premsa:..... Maria Permanyer, Pau Rubio
Auxiliars de muntatge:..... Esther Sánchez, Ignasi Boltó
Tècnic Final Cut:..... Diana Cuyàs
Etalonatge digital:..... Mapi Santamarina
Mescles de so:..... Àlex Pérez
Control de formats:..... M. Dolors Guillamón, Ramón Sánchez, Ruth Lloret, Bea Gorriz, Antonio Olmedo
Producció musical:..... Nubla, Ander Agudo amb la col·laboració de: Maxwell Moya Wright
Enginyer gravació i mescles:..... Ander Agudo
Enginyer mastering:..... Roger Rodés
Músics:..... Nubla, Ander Agudo, Maxwell Moya Wright, Toni Saigi "Chupi", Manuel Krapovickas
Traductors:..... Wasim Ahmed Ansari, Yasir Siddiqui, Muhammad Naqash, Ranvir Singh, Fr. Carlton Kinny, Maria Areny, Lisa Berger
Postproducció imatge i so:..... Postproducció Infinia
Director de postproducció:..... Manuel Artola
Directora de comptes:..... Lidia Martínez
Producció:..... Sandra Picher, Sílvia Torrent

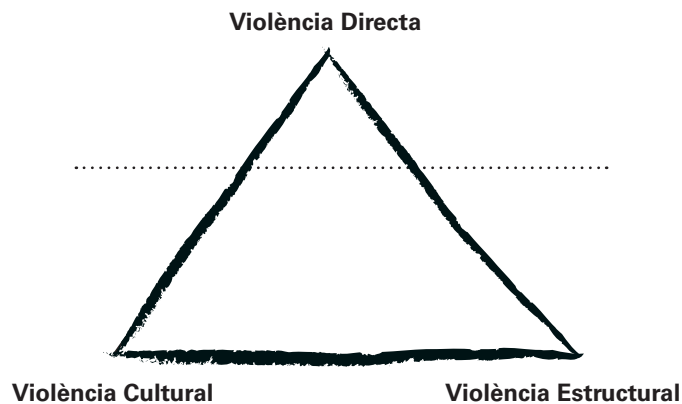

Tema 1. Sobre la violència...

Tothom té una idea sobre què és la violència, és un concepte familiar per a moltes persones, però sovint en demanar com la definirien se n'evidencia una concepció superficial i simplista. El documental argumenta que la violència pot prendre formes molt diverses.

La violència és un concepte complex que cal analitzar i comprendre a fons per poder dissenyar instruments que ens ajudin a superar-la. Molts investigadors hi han donat voltes i ens aporten reflexions de gran interès. Així, en aquest capítol es donen definicions diferents de violència que fan èmfasi sobre aspectes distints que val la pena considerar.

Segons J. Galtung⁴ "la violència és present quan els éssers humans són influïts de tal manera que les seves realitzacions efectives, somàtiques i mentals, estan per sota de les seves realitzacions potencials"⁵. És a dir, les circumstàncies del context condicionen que una persona es pugui desenvolupar en tot el seu potencial o no, quan no ho pot fer és víctima d'algun tipus de violència, ja sigui originada per causes fàcilment identificables o profundament invisibles. J. Galtung diferencia tres tipus de violència:

1. Violència directa

00:02:03:

"Si limitem la violència a la violència física no arribarem gaire lluny. Quan la Coca-Cola ve i ens pren l'aigua, no utilitza cap arma contra nosaltres. No ens apallissa, no ens mata. Però crec que avui la societat s'ha tornat més violenta. Hi ha centenars de grans empreses que exploten els mitjans de subsistència dels indis"

La violència és "l'actitud o comportament que constitueix una violació o una privació a l'ésser humà d'una cosa que li és essencial com a persona (integritat física, psíquica o moral, drets, llibertats...)".⁵

La violència directa, la més visible i a la qual la majoria de persones fa referència, és aquella que s'exerceix de persona a persona, a on podem identificar les víctimes i també els victimaris. Un assassinat, una tortura, una bufetada, una mutilació, una humiliació i altres formes de maltractament físic o psicològic, són exemples de violència directa.

A l'Índia actualment hi ha cinc conflictes armats⁶ causa de nombroses morts, entre d'altres violències. Aquests es localitzen a l'estat d'Assam (des de 1983), als estats de Jammu i Catxemira (des de 1989), a Manipur (des de 1982), a l'estat de Nagalandia (des de 1955), conflicte entre el govern i el grup armat maoïsta CPI-M (1967).

A Catalunya no hi ha cap conflicte armat, però sí en canvi violència directa. L'any 2010 van morir a l'Estat Espanyol 73 dones a mans de les seves parelles, 13 de les quals a Catalunya (16,7%).⁷ De les 252 denúncies de tortura registrades a l'Estat Espanyol l'any 2009,⁸ 36 han tingut lloc a Catalunya. També es registren nombrosos casos d'assetjament escolar com l'exclusió, l'agressió verbal, l'agressió física, les amenaces i l'assetjament sexual.⁹

⁴ Galtung, Johan (1975) "Violence, peace and peace research", Vol 1. Copenhagen. Johan Galtung, autor de referència en investigació per la pau que va elaborar conceptes com els de pau positiva o de violència directa, estructural i cultural.

⁵ Seminario de Educación para la Paz-APDH (2000) "Educar para la paz. Una propuesta posible". Madrid: La Catarata.

⁶ ECP (2010) "Alerta 2010. Informe sobre conflictos, derechos humanos i construcción de paz" Barcelona: Icària.

⁷ Coordinadora para la Prevención y Denuncia de la Tortura (2010). La Tortura en el Estado Español: Informe 2009. Edición online.

⁹ Defensor del pueblo. (2007). Violencia escolar: el maltrato entre iguales en la educación secundaria obligatoria 1999-2006. Madrid: Defensor del Pueblo.

2. Violència estructural

00:01:34:

“La societat és plena de violència. La gent que perpetua la violència generalment es considera a si mateixa no-violenta. La pobresa és violència, la injustícia és violència, l'exploració és violència, la corrupció és violència, el consumisme és violència”.

Definim la violència com la *“suma d'actituds i/o comportaments que condueixen a privar a una o diverses persones d'alguna cosa essencial per sentir-se i viure com a tals. Pot ser provocada per persones o també per institucions. Pot realitzar-se per activa o per passiva.”*¹⁰

La **violència estructural** és aquella violència que forma part de l'estructura social. Aquella violència en la que podem identificar fàcilment les víctimes, però no els victimaris, ja que l'origen no està en persones concretes, sinó en com s'ha establert el funcionament de l'organització social. Hi ha violència estructural quan les condicions del sistema són desequilibrades i beneficien a alguns en detriment d'altres.

Té les seves arrels en com es configura el funcionament d'un sistema social: la forma en com es distribueix el poder, com s'organitzen els espais i temps, com s'estableixen les normes i codis de funcionament, com es distribueixen els recursos o com es dirigeixen les actuacions. Així, podem trobar violència estructural en qualsevol estructura social, des d'una petita organització tipus empresa, associació o centre educatiu (segons els criteris per dirigir i organitzar l'entitat), a un estat (segons les polítiques i lleis que decideixi aplicar el govern), o al món (en funció del sistema econòmic imperant, la distribució del poder, les relacions internacionals, etc.).

L'Índia és un dels països amb major número de pobres del planeta. S'estima que més de 300 milions d'habitants viuen sota el llindar de la pobresa. Hi ha un percentatge important d'infants analfabets i abocats al treball infantil.¹¹

A Catalunya, com a la resta de l'Estat, el model i les pràctiques econòmiques existents fan que perdurin discriminacions com que la taxa d'atur de la població immigrada dobla la taxa d'atur de les persones autòctones,¹² que el sou mig de les dones només arriba al 78% del sou dels homes (a Catalunya al 75%)¹³.

Pel que fa a la pagesia, algunes de les violències estructurals que pateix el sector a causa del model de producció agrícola intensiva poden ser els sous injustos derivats de la fixació de preus pel mercat per pocs compradors, o les malalties (càncers, al·lèrgies, intoxicacions, cremades, etc.) derivades de la utilització de productes químics¹⁴. A més a més, mentre que els directors d'empreses de més de 10 treballadors cobren sous mitjos de més de 60.000€, els agricultors cobren poc més de 18.000 € l'any, 3.800€ per sota de la mitjana anual estatal.¹⁵

10 Fisas, Vicenç (1998). Cultura de paz i gestió de conflictes. Barcelona: Icaria.

11 Informació recollida a la web d'Intermon-Oxfam. <http://www.intermonoxfam.org/ca/page.asp?id=894>

12 SOS Racismo (2010). Informe anual 2010 sobre el racismo en el estado español- dossier de prensa. Federación de asociaciones SOS Racismo en el estado español. p. 5.

13 INE (2010). Encuesta Anual de Estructural Salarial Año 2008. Nota de Prensa. Edición online. p.3.

14 COAG (2010). La prevención es salud. Conoce los riesgos en el sector agrario. p.9.

15 INE (2010). Op. Cit. p. 5-6.

3. Violència cultural

00:09:22:

“El govern reparteix certificats de qui és terrorista i qui és innocent. Diu que som terroristes per tenir una excusa per matar-nos o ficar-nos a la presó. En aquest país tot es resol condemnant com a terroristes aquells que alçen la veu per la justícia. Exigim al govern que no empenyi la societat a la violència, que no tibi la corda fins al punt que la gent abandoni la via pacífica”.

La violència és *“el comportament d'algú incapaç d'imaginar una altra solució a un problema que l'attera”* (Bruno Bettelheim).

Aquesta interessant definició il·lustra la manera en què tenim interioritzat l'ús de la violència com a mitjà per “solucionar” conflictes. Vist a la inversa, il·lustra la poca habilitat que tenim per utilitzar mecanismes constructius per solucionar els conflictes de forma positiva.

Com diu Vicenç Fisas, “quan això passa a la majoria de les persones, podem començar a referir-nos pròpiament a una cultura de la violència”¹⁶. Evidentment té a veure amb que se'ns ha ensenyat així. És a dir, els models dels que aprenem, ja siguin persones de referència, contes i històries, llibres de text, pel·lícules, notícies, discursos ideològics, mostres artístiques, etc... perpetuen models violents que les persones que els creen al seu entorn han après. Generació darrera generació estem mancats de referències noviolentes.

En conclusió, la **violència cultural** es refereix a aquell conjunt de valors, idees i conviccions que s'utilitzen per justificar o legitimar la violència estructural o directa¹⁷, aquelles argumentacions que ens fan percebre com a “normals” situacions de violència. Aquests discursos justifiquen l'aprenentatge d'habilitats per exercir la violència en contra del desenvolupament de les potencialitats pacífiques i perpetuen les altres violències.

A l'Índia el tradicional sistema de castes, tot i ser abolit per la Constitució de 1950 segueix vigent a la vida social del país, justificant la situació d'extrema pobresa de les castes inferiors i permetent situacions de violència física i psicològica per part de les castes superiors.

A Catalunya, es poden trobar exemples de violència cultural a la televisió, als acudits, als discursos de certs polítics... Un infant, per exemple, pot arribar a veure unes 20.000 morts violentes a la televisió al llarg d'una dècada, mentre que el seu entorn habitual només li mostrarà dues o tres experiències d'aquest tipus.¹⁸ Exemples de violència cultural lligats a la pagesia poden ser aquells missatges que justifiquen que els preus dels productes siguin els que són encara que explotin a treballadors.

16 Fisas, Vicenç (2002). La paz es posible. Barcelona: Plaza&Janés.

17 Galtung, Johan (2003). Paz por medios pacíficos. Paz y conflicto, desarrollo y civilización. Bilbao: Bakeaz/Gernika Gogoratzuz

18 Fisas, Vicenç (1998). Cultura de Paz y Gestión de conflictos. Barcelona: Icaria/UNESCO.

Tema 2. Accés a la terra i conflicte

El motiu pel qual el moviment Ekta Parishad organitza la marxa cap a Delhi, la capital de l'Índia, és per reclamar una millor distribució de les terres. Per què és tant important tenir accés a les terres?

1. Formes de violència estructural: Manca d'accés a la terra i conflicte

00:17:10

"Benvolgut Sr. Ministre,

Nosaltres, indígenes adivasis de la tribu saharia, del poble de Silharpur, districte de Shivpuri, a l'Estat de Madhya Pradesh, som tots sense terra i jornalers sense mitjans. Massa sovint anem a dormir amb l'estómac buit. Per guanyar-nos la vida ens veiem obligats a emigrar a la ciutat. Aquests són alguns dels problemes que tenim, i per això li demanem que alliberi una hectàrea de terra cultivable per a cada família pobre."

00:19:07

"Es va iniciar el procés de distribució, però després de la Llei del sòl, molts prínceps i terratinents encara posseïen centenars de milers d'hectàrees. Si analitzem les lleis sobre boscos, especialment la Llei de boscos de l'Índia, la Llei de conservació de boscos i la Llei de protecció de la fauna, constatarem que totes s'han imposat en favor de l'Estat totpoderós. Així doncs, avui els pobres s'enfronten a moltes dificultats a causa dels terratinents, la repressió de l'Estat i les multinacionals"

D'acord amb la definició de violència que hem utilitzat anteriorment, es pot considerar que hi ha violència estructural quan l'estructura social no permet que les persones puguin satisfer les seves necessitats bàsiques (necessitats biològiques, seguretat, afecte, autonomia, identitat i pertinença...). En funció dels contextos, i de les cultures, les persones poden prioritzar unes necessitats o unes altres. Allò important, però, és que independentment de les prioritats de cada persona, es puguin satisfer les necessitats més importants de cadascú.

Una forma d'entendre la violència estructural és definir-la com la situació en què les estructures no permeten satisfer les necessitats bàsiques: quan una persona no té prou aliment per menjar, o no té lliure accés a l'aigua potable, sent que la seva seguretat està amenaçada, no té un sou suficient per viure, etc., pateix violència estructural.

Una segona forma de considerar la violència estructural és pensar-hi en termes relatius: no tant si cada persona pot satisfer les seves necessitats, sinó si totes les persones poden satisfer les seves necessitats al mateix nivell. Així, es podria considerar la violència estructural amb una mirada comparativa entre grups.

Així, es pot dir que tant la no satisfacció de les necessitats bàsiques com les desigualtats són formes de violència (estructural).

Si, a més a més, es considera la violència estructural com a desigualtat entre grups: "El terme violència estructural remet a l'existència d'un conflicte entre dos o més grups d'una societat (normalment caracteritzats en termes de gènere, ètnia, classe, nacionalitat, edat o altres) en que l'accés als recursos es resol sistemàticament a favor d'alguna de les parts i en perjudici de les altres, a causa dels mecanismes d'estratificació social." (Josep Maria Tortosa)¹⁹

Un exemple de violència estructural, especialment greu perquè influeix en una necessitat tant bàsica com és l'alimentació, és la manca d'accés a una font de recursos clau com és la terra. Si les terres estan concentrades en poques mans, vol dir que poques persones es beneficien del fruit de la terra, i que aquest es fa servir essencialment per a comercialitzar-lo. Si en canvi les terres estan més ben distribuïdes entre la població, més persones poden tenir el seu aliment assegurat. L'accés a la terra, doncs, està directament relacionat amb el dret a l'alimentació.

El Pacte Internacional pels Drets Econòmics, Socials i Culturals protegeix el dret a una alimentació adequada i menciona la necessitat de reformar els sistemes agraris. Per això, demana als estats que l'han firmat que prenguin "les mesures, inclosos els programes concrets, que es necessiten per a (...) millorar els mètodes de producció, conservació i distribució d'aliments mitjançant la plena utilització dels coneixements tècnics i científics, la divulgació de principis sobre nutrició i el perfeccionament o la reforma dels règims agraris." Article 11.2. PIDESC.

Mentre que alguns països ja han fet reformes agràries que els han permès redistribuir l'accés a les terres, altres encara no ho han fet. Per això, i tot i que és difícil trobar-ne dades, es sap que en molts països les terres estan concentrades en molt poques mans.

La injustícia en el repartiment de terres ha estat motiu, a molts països, d'enfrontaments armats. Un llarg llistat de països com ara Afganistan, Angola, Burundi, Txad, Etiòpia, Guinea Bissau, Índia, Illes Solomon, Mali, Namíbia, Níger, Papua Nova Guinea (Buguenvíl·lea), Perú, RD Congo (Ituri), Rwanda o Sri Lanka han patit conflictes armats relacionats amb una distribució injusta de les terres.²⁰ Una reforma agrària que permeti una distribució més equitativa de les terres es pot veure, doncs, com una mesura efectiva de prevenció de conflictes armats.

¹⁹ Tortosa, Josep Maria, La Parra, Daniel (2003). "Violència estructural, la il·lustració de un concepto". Dins: Documentación Social, núm. 131, 2003, pàg. 57-72.

²⁰ Segons Herbolzheimer, Kristian (2008). "Reformas agrarias en conflictos armados y procesos de paz" a Guaraguao, Revista de Cultura Latinoamericana. Centro de Estudios y Cooperación para América Latina, n.º. 29, pp. 49-72, 2008. Barcelona. Una visió més optimista, del mateix autor, reflecteix que als acords de pau de Zimbabwe (1979), Nicaragua (1984), Colòmbia (1984), Sud-àfrica (1991), El Salvador (1992), Guatemala (1996), Mèxic (Xiapes, 1996), Filipines (1996), Bangladesh (Chittagong Hills, 1997), Costa d'Ivori (2003, 2004), Sudan (2005, 2006) i Nepal (2006) es va fer menció al problema de les terres..

2. Les lluites per l'alimentació i la terra

00:29:44

El govern té per costum parlar, parlar i parlar fins a esgotar-te. La nostra postura és que les negociacions no arribaran a bon port si no produeixen resultats concrets. Volem sentir propostes, però també un pla d'actuació: com es passa dels acords a l'acció.

Arreu del món hi ha moviments que reclamen de forma no violenta una distribució més justa de les terres, que la producció de la terra sigui per a qui la treballa, que la producció agrícola sigui per alimentar localment a les persones per davant de l'exportació, etc. Moviments locals i mundials s'han mobilitzat per tal de defensar el dret a l'alimentació i l'accés a les terres. Algunes d'aquestes lluites són:

- L'impuls de la **reforma agrària**, per evitar que grans superfícies de terres (latifundis) estiguin concentrades en poques mans i estiguin, en canvi, distribuïdes entre les persones que treballaran les terres.

Alguns exemples de moviments compromesos per aconseguir una major redistribució de les terres són: Ekta Parishad a l'Índia, el Movimento dos Trabalhadores Sem Terra – MST al Brasil, o la Via Campesina (xarxa mundial d'organitzacions locals).²¹

- L'esforç per la **sobirania alimentària** parteix de la crítica a l'agricultura pensada per l'exportació, i demana que es torni a enfocar la producció agrícola per satisfer el dret a l'alimentació.

Durant molts anys, i com a conseqüència de la colonització, països en vies de desenvolupament van especialitzar la seva producció agrícola en productes per l'exportació (cafè, cacau, sucre, etc.). Al llarg dels anys, donat que els preus dels productes els determinaven pocs compradors del nord, els guanys dels camperols han anat disminuint. Aquesta baixada de preus fa que els camperols que actualment cultiven per a l'exportació en rebin una remuneració molt baixa. La demanda de comerç just, precisament, demana que els productes del sud es produeixin i es comprin en condicions justes per als agricultors. Però la sobirania alimentària va més enllà del comerç just. Demana que la producció en si sigui reconsiderada, i que es prioritzi la producció agrícola pel consum local per davant de la producció per l'exportació, garantint així el dret a l'alimentació de la població local, i reduint la dependència dels camperols dels preus mundials dels productes agrícoles.

El Comitè Internacional de Planificació para la Soberanía Alimentaria, o la Via Campesina són algunes de les organitzacions que s'esforcen per fer de la sobirania alimentària una realitat.

- L'activisme per prohibir els **transgènics** pretén salvaguardar les llavors originals de les llavors modificades genèticament.

Els transgènics, o organismes modificats genèticament, són productes agrícoles que surten de llavors en les que s'han alterat diferents gens. Segons les multinacionals que venen llavors transgèniques, aquestes poden resistir millor a certes malalties de les plantes, a plagues i a sequeres. Els actors que s'oposen als transgènics, però, denuncien que els transgènics poden generar malalties a mig termini sobre les persones, que són un atac pels ecosistemes perquè contaminen les collites no modificades genèticament, i que resulten més cares pels agricultors mentre que només es poden utilitzar durant un any, entre d'altres crítiques.

Algunes de les campanyes més rellevants contra els transgènics actuen sobre les principals empreses fabricants de llavors transgèniques, com Monsanto (Combat Monsanto, Ban Terminator), Sin Maíz no hay País a Mèxic, entre d'altres.

- Un fenomen més recent que ha influït en l'augment de la pobresa ha estat el vinculat a l'emergència i l'increment de **l'especulació financera sobre l'alimentació**. La producció de productes bàsics en mans de pocs països i la cotització de les poques empreses i dels productes en borsa, ha fet molt vulnerables a l'augment dels preus a països que requereixen de la importació d'aliments. Aquest augment s'ha aguditzat amb la recent crisi econòmica²². La denúncia d'aquests processos ha format part de les agendes d'aquelles organitzacions que reclamen la sobirania alimentària o la reforma del sistema financer.

²² Per a més informació, veure, per exemple la web d'ATTAC Espanya <http://www.attac.es/alimentos-y-especulacion/>.

²¹ Veure altres exemples d'acció social de moviments camperols a: Via campesina (2008). La Via campesina. Las Luchas del Campesinado en el mundo. <http://viacampesina.net/downloads/PDF/viacas.pdf>.

Tema 2. Accés a la terra i conflicte

ACTIVITAT 2: Imagina una llarga desfilada

Intenció educativa:

Valorar el nivell de desequilibri en la distribució dels recursos entre totes les persones del món.

Identificar el nostre nivell de riquesa/pobresa econòmica respecte a la resta del món.

Resum:

Mitjançant un conte il·lustrem la distribució injusta de la riquesa mundial. Es tracta d'una desfilada de tota la humanitat on a partir de l'alçada ens adonem del nivell de riquesa de cada persona. Al final en fem una representació gràfica en un mural per tal d'ubicar-nos-hi a nosaltres i prendre consciència del nostre nivell de riquesa respecte a la totalitat de persones del món.

Temps: 1,5 h

Tipus: Interior, tranquil·la

Grup: de 8 a 40 participants. En gran grup. Pels nivells inferiors d'edat.

Material: Paper d'embalar i colors.

Desenvolupament:

- Llegiu la història per a tot el grup. Els podeu demanar que s'estirin i tanquin els ulls per facilitar-los imaginar la desfilada.

Imagina un món en que la talla de cada un és proporcional als seus ingressos. Suposem que tu guanyes més que la mitjana en un estat ric, això et donaria una alçada d'1,73 metres.

Avui és un dia especial. Ets el comentarista d'una gegantesca desfilada de la totalitat de les persones que vivim al món. La desfilada està organitzada de forma que tots i totes haurem passat davant teu en UNA HORA. La desfilada acaba de començar, tothom ha començat a moure's. Ara et toca a tu fer els comentaris.

Però, realment ha començat?... Segueixo sense veure res... Perdó, sí! Sembla increïble... milers i milers d'éssers més petits que formigues, que patinen per sobre els meus peus... No puc distingir qui són.

...Fa 10 minuts que desfilem. Ara almenys puc veure gent, però els que desfilen no superen l'alçada d'una cigarreta... camperols, indis que van sobre carros estirats per mules... dones africanes que transporten els nens a l'esquena i el que semblen didals plens d'aigua sobre els seus caps. També hi ha xinesos, birmans, haitians. De tots els colors i nacionalitats.

... Segueixen i segueixen apareixent... ja han passat vint minuts... trenta... o sigui, que ja ha desfilat la meitat de la població del planeta i encara no ha passat cap d'ells d'una talla que superi els set centímetres i mig.

Creia que hauria d'esperar força estona abans de veure gent de la meua alçada..., però han passat quaranta minuts i els més alts m'arriben als genolls. Veig soldats del Paraguai, i secretaris de l'Índia, amb grans llibres de comptabilitat sota els braços, però nans encara.

Ja només queden 10 minuts i em comença a envair la preocupació, no acabarem a temps. No obstant, ara las cares són més familiars, almenys. Veig pensionistes de Madrid, alguns aprenents d'enginyeria de Bilbao i, una mica més tard treballadors de comerços, a temps parcial, de Barcelona. Però no tenen més d'un metre d'alçada.

... Queden cinc minuts i, per fi, sembla que arriba la gent de la meua talla, mestres d'escola, gerents de botigues i comerços, treballadors governamentals de rang inferior, agents d'assegurances. El següent grup sembla de més nivell. Molts nord-americans i europeus. Superintendents de fàbriques, directors de departaments, potser. Em sembla que passen del metro setanta centímetres.

I ara, què passa? Cada cop són més alts! Aquell comptable deu mesurar almenys quatre metres i mig. És sensacional! Terratinents del Brasil, directors d'empreses molt ben vestits... i una talla de, segurament, sis o nou metres.

Ara puc veure algunes cares famoses... sí... es tracta del príncep Carles d'Anglaterra, contant el barret que porta, deu mesurar uns 36 metres. I ara en Beckham, un enorme gegant que sembla que caure de l'alçada d'una torre.

Hem entrat en el darrer minut, en el minut cinquanta nou. Necessito uns prismàtics. Aquests xeics àrabs del petroli són realment sorprenents. Superen de llarg els nou-cents metres... Em sembla que allà dalt neva!

Els darrers segons. Aquí hi ha tots els milionaris. Sembla que arriben a alçades de quilòmetres i quilòmetres. Absolutament inesperat! De sobte, l'horitzó sembla que s'ennegreix... un gran núvol negre ocupa el meu camp de visió... Atenció! Déu meu... es tracta del peu del Rockefeller!

. Dibuixeu la desfilada en un mural amb sis metres de paper d'embalar (cada metre representa 10 minuts de la desfilada).

. Identifiqueu en quin punt de la desfilada estaria cada membre del vostre grup.

. Posada en comú i avaluació.

Valoració i conclusions:

Què en penseu, d'aquesta desfilada? Què és el que més us en crida l'atenció? Us sorprèn el lloc i l'alçada que teniu vosaltres? Quines conclusions en traieu?

Propostes d'acció:

Creieu que sou més aviat rics o pobres? Amb quin dels tres grups de l'activitat us identifiqueu? Per ajudar a respondre la pregunta, entreu al web <http://www.globalrichlist.com/> i indiqueu en euros quin és el vostre salari anual o el dels vostres pares, i sabreu el grau de riquesa que teniu respecte a la població mundial. L'objectiu d'aquesta web és que la gent del nord s'adoni de la riquesa que té i la comparteixi més. La proposta d'acció d'aquesta activitat és, per tant, que compartiu una petita part dels vostres ingressos amb gent més necessitada.

Font: Text de Christian Aid/Intermón. Activitat adaptada de L' alternativa del joc II("6.21). Seminario de Educación para la Paz APDH. La Catarata

Tema 2. Accés a la terra i conflicte

ACTIVITAT 3: Quant mesura la violència estructural?

Intenció educativa:

Entendre les diferents formes de violència estructural (absoluta i relativa) a través d'indicadors de mesura. Debatre sobre les aportacions i els límits dels indicadors.

Resum:

Activitat de debat sobre formes de mesurar la pobresa/el desenvolupament dels països.

Temps:

50 minuts.

Tipus:

Reflexió, documentació i debat.

Grup:

Nivell d'ensenyament superior. Grups de 8 alumnes per al debat.

Material:

Ordinadors amb connexió a Internet, per consultar les dades proposades, i documentar-se sobre l'IDH i el Coeficient de Gini.

Desenvolupament:

D'acord amb el que heu vist al documental, creieu que a l'Índia hi ha violència estructural definida en base a la no satisfacció de necessitats bàsiques? Penseu que hi ha violència estructural definida en base a les desigualtats? Per a verificar-ho, entreu i analitzeu les dades de:

L'Índex de Desenvolupament Humà (IDH), del Programa de Nacions Unides pel Desenvolupament (PNUD), que recull dades sobre l'accés a la salut, l'educació i també el nivell d'ingressos de les poblacions d'arreu del món. Per respondre a la primera pregunta, doncs, accediu a la web del PNUD, i compareu la situació en l'IDH entre Espanya, l'Índia, i els països que et sembli interessant comparar, entrant al link següent (<http://hdr.undp.org/es/datos/tendencias/>), i seleccionant els països.

El Coeficient de Gini és una mesura per representar la desigualtat als països, i dóna compte del grau en què la distribució dels ingressos (o del consum) entre individus o llars d'un país es desvia respecte d'una distribució en condicions de perfecta igualtat. Entreu a l'enllaç <http://hdr.undp.org/es/datos/construya/>, seleccioneu l'indicador "desigualtat" (i desseleccioneu tots els altres), i compareu la posició dels estats que us interessin en la classificació de tots els països, en funció de les desigualtats, i en funció de l'IDH.

A continuació investigueu a partir de quins paràmetres es calcula l'Índex de Desenvolupament Humà i el Coeficient de Gini.

Valoració i conclusions:

Quines diferències heu observat? Us semblen útils aquest tipus d'indicadors? Quins indicadors creieu que reflecteixen millor la violència estructural, l'Índex de Desenvolupament Humà o el Coeficient de Gini? Quines aportacions i quins límits creieu que tenen? Com creieu que es pot mesurar la satisfacció de les necessitats bàsiques? I el desenvolupament?

Tema 3. Satyagraha i Ahimsa - Diferents formes de lluita

Als protagonistes de la marxa se'ls anomena "satyagrahis"; una paraula ben coneguda a l'Índia, que vol dir persones que actuen de forma no violenta, d'acord amb la filosofia i l'acció social de Gandhi. Per ser satyagrahi, com mostra el documental, cal una gran força interior, i la determinació de canviar allò que ens sembla violent.

1. Satyagraha i ahimsa, conceptes bàsics de la no violència

00:02:46

"En el món globalitzat estem empobrint un gran nombre de gent en benefici i per a la satisfacció d'uns quants. Això és una veritat. Només intento transmetre al món aquesta veritat: això és una injustícia. En aquest procés faig servir la satyagraha. Satya vol dir 'veritat', i agraha és 'desig de veritat'. Quan t'afirmes en una cosa també vols lluitar per ella, perquè hi creus."

Inspirat en experiències prèvies de no violència com la reflexió sobre la desobediència civil de l'Henry Thoreau, o l'acció de les sufragistes per aconseguir el vot de les dones, Gandhi ha estat una de les persones que més ha escrit sobre la no violència. A partir de la seva preocupació sobre com canviar les pràctiques violentes dels estats (les pràctiques racistes de l'estat sud-africà amb els indis, o les imposicions culturals i econòmiques del colonitzador britànic sobre l'Índia), va escriure innumerables articles i llibres sobre la capacitat del poble de revertir aquesta violència.

Reconeixent el paper imprescindible del poble per limitar la violència estructural, Gandhi reivindica dos conceptes complementaris, ahimsa i satyagraha.

En primer lloc, Gandhi clarifica que encara que es vulgui acabar amb la violència estructural, els mètodes utilitzats no poden ser violents. Aquí és on entra el concepte d'ahimsa: **a** significa no, contrari de; **himsa** vol dir violència, fer el mal; **ahimsa** és l'absència de violència. En conclusió, ahimsa significa no fer mal a cap ésser viu, un rebuig a la violència com a mitjà per obtenir qualsevol objectiu. La idea central de la no violència és que els mitjans s'han de correspondre amb el fi i, per tant, l'única manera de promoure la pau és rebutjar tot tipus de violència.

Sobre l'ahimsa, Gandhi va dir: "ha de ser interpretat no només com una expressió negativa que indica la voluntat de no danyar a ningú, sinó com una expressió positiva d'amor, com el desig de fer el bé fins i tot a qui comet un mal. Això no significa, però, ajudar a qui comet un mal a continuar les seves accions immorals o tolerar-les passivament. Al contrari l'amor, expressió positiva de l'ahimsa, requereix que es resisteixi a qui comet el mal, separant-se d'ell".²³

²³ Gandhi, Mohandas Karamchand (2006). Teoría e práctica della non-violenza. Torino: Einaudi. Citat a Ameglio Patella, P. (2002). Gandhi i la desobediència civil. México hoy. México: Plaza y Valdés.

El rebuig a la violència, des dels plantejaments de Gandhi, és tant una opció ètica com estratègica: s'ha de rebutjar la violència per ser moralment superiors a les persones o institucions a les que ens hem d'enfrontar (si es vol denunciar la violència estructural que genera l'altre, és important que hom es comporti sense violència per poder tenir més legitimitat que l'altre), però també cal rebutjar-la perquè estratègicament és més eficient, perquè s'aconsegueixen millors resultats.

Però la negativa d'utilitzar la violència com a mètode d'acció social no implica la passivitat. Gandhi rebutjava els límits del concepte de "resistència passiva" fet servir per parlar de moviments que demanaven canvis als estats, per buscar conceptes que reflectissin la idea d'acció, de moviment, de transformació.

Per això parlava de satyagraha (de sat = veritat, i agraha = fermesa, insistència en; satyagraha = esforç per la veritat). El satyagraha implica esforçar-se per visibilitzar i transformar una veritat, una realitat. El satyagraha consisteix en "un rebuig a l'obediència a les lleis injustes i en l'acceptació de la pena imposada per aquesta desobediència".²⁴

Sobre el satyagraha, Gandhi va dir: "quan em nego a fer una cosa que repugna la meua consciència, jo utilitzo la força de l'ànima. [...] Si no obeeixo a la llei i accepto la pena per haver-la infringit, utilitzo la força de l'ànima. [...] Si l'home s'adonés que és de covards obeir lleis injustes, ja no el podria esclavitzar cap tirania feta per l'home."²⁵

La no violència, doncs, combina el rebuig a la violència amb l'acció, amb el compromís per a la transformació.

2. Moviments no violents, el llegat indi

L'enorme influència de Gandhi en la societat índia fa d'aquest país un pioner en les lluites no violentes. Moltes de les accions en el temps de Gandhi encara tenen sentit avui en dia. Alguns dels moviments no violents que van marcar la història de l'Índia en els temps de Gandhi són:²⁶

- **Alliberament de la minoria hindú a Sud-Àfrica:** A principis del segle XX, les normes discriminatòries per a la minoria índia que vivia a Sud-Àfrica van portar a accions de desobediència civil com ara la crema de carnets d'identitat que especificaven el color de la persona, o negar-se a apuntar-se a censos específics per persones índies.

²⁴ Ameglio Patella, P. (2002). Op. Cit. p. 124.

²⁵ Gandhi, Mohandas K. (1938). Hind Swaraj. Cap XVII. <http://www.mkgandhi.org/swarajya/coverpage.htm>

²⁶ Galtung identifica 7 moviments no violents engegats per Gandhi: la lluita contra el racisme a Sud-Àfrica, la lluita per la independència de l'Índia, la lluita contra el sistema de castes, la lluita contra l'explotació econòmica (swaraj), la lluita per un nou ordre econòmic (sarvodaya), la lluita per una forma no violenta d'acció social (satyagraha), la lluita contra els enfrontaments comunitaris entre musulmans i hindús, i la lluita per l'alliberament de les dones. Galtung, Johan (1992). The way is the goal, Gandhi Today, Ahmedabad: Gujarat Vidyapith Peace Research Centre. p.1.

– **Independència del Regne Unit i Autogestió** (swaraj): Fins al 1947 en que l'Índia va obtenir la independència respecte al Regne Unit, el procés de descolonització va implicar qüestionar i repensar el model econòmic capitalista i la forma d'organitzar-se políticament. Algunes accions clau en el procés de descolonització van ser la Marxa de la sal (1930), on milers de persones van caminar 300 km fins al mar per a reclamar contra l'impost sobre la sal i la prohibició a tots els indis de recollir la seva pròpia sal. Una altra forma de reivindicar l'economia local en detriment de les importacions va ser reclamar la utilització del kadhi, el vestit tradicional indi, que Gandhi teixia ell mateix com a símbol de l'autogestió econòmica i el rebuig al comerç injust.

– **Qüestionament del sistema de castes:** Una altra lluita significativa a l'Índia ha estat la de qüestionar el sistema d'estratificació social en classes com era el sistema de castes. Gandhi es va solidaritzar amb la classe més baixa, els anomenats intocables (dalits), que Gandhi va passar a anomenar harijan o "fills de Déu".

La força d'aquests moviments va calar tant a la societat índia que des de llavors s'han donat múltiples exemples de lluita no violenta, com ara el moviment Chipko (= abraçar) als anys setanta, on dones s'abraçaven a arbres per a denunciar les agressions al territori i protegir arbres i cultius, altres moviments contra els transgènics al voltant de la figura de la Vandana Shiva, o més recentment Ekta Parishad a favor de la reforma agrària a l'Índia. Sens dubte els moviments no violents són encara molt actuals a l'Índia i a la resta del món.

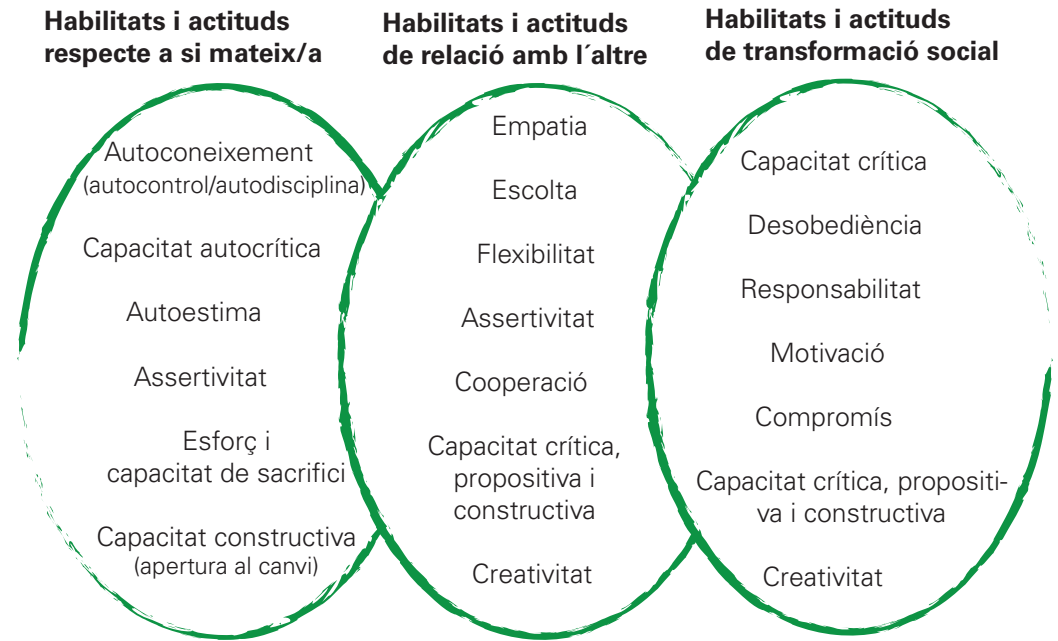
3. Treball personal per a la noviolència

Practicar la noviolència vol dir evitar la utilització de la violència i també ser una persona activa, dolça i decidida, actuar amb fermesa i flexibilitat al mateix temps. La noviolència requereix un esforç per ser coherent entre allò que es busca aconseguir (la pau) i els comportaments personals (pacífics i pacifistes).

Comprometre's amb la noviolència no és un camí fàcil. Requereix reforçar el que podem fer com a persones (habilitats i actituds personals i un cert grau de sacrifici personal) i com a grup:

Habilitats i actituds personals: Qui es plantegi assolir-ho pot començar reflexionant sobre com haurien de ser les habilitats i les actituds coherents amb la pau, i esforçar-se a practicar-les.

Principals habilitats i actituds de la persona no violenta

Font: Adaptació de Caireta, M. Barbeito, C. (2008). Jocs de Pau. Caixa d'eines per educar per una Cultura de Pau. Madrid: Catarata. p. 173.

– **Sacrifici personal:** A banda de reforçar les pròpies actituds necessàries, l'acció no violenta pot comportar costos a nivell personal. Requereix un compromís, disciplina i certs sacrificis. En el cas de la desobediència civil, a més, que significa desobeir a lleis que es consideren injustes, pot comportar conseqüències a nivell legal, com anar a la presó, o patir la repressió de les forces policials. La persona no violenta ha d'estar preparada a assumir aquest cost.

– **La creació de grup:** En noviolència és molt important saber treballar en grup. La incidència serà molt més gran si és un grup i no persones aïllades qui s'implica en una acció de transformació. Per això és important saber crear un clima d'estima i de confiança entre les persones del grup i aprendre a cooperar junts.

– **Normes de grup:** per a què el grup funcioni bé, també, cal que hi hagi una bona organització i que les normes de funcionament siguin clares. En el cas d'accions no violentes, encara més, és molt important que tothom comparteixi el plantejament no violent i es comprometi a respectar les normes del grup. Pel bon funcionament d'una acció no violenta, cal que les normes i l'organització prèvia siguin consensuades, però també cal que les persones tinguin disciplina i s'ajustin a les normes que s'han decidit.

Tema 3. Satyagraha i Ahimsa - Diferents formes de lluita

ACTIVITAT 4: Termòmetre satyagrahi

Objectius:

- Aplicar les habilitats de la persona pacífica a les persones del grup.
- Treballar l'estima cap a les persones del grup.

Resum:

Analitzar les habilitats del grup i dibuixar un retrat robot de la persona no violenta format per les persones del grup.

Temps: 20 minuts.

Tipus: interior o exterior, tranquil·la.

Grup: a partir de 6 persones.

Material i espai: paper d'embalar o cartolina i retoladors.

Desenvolupament:

Tots plegats, fem una ronda per analitzar les habilitats no violentes de cada persona del grup. Tot el grup diu habilitats d'una persona del grup (un mínim de tres habilitats); quan el grup acabi, fa el mateix amb la persona del costat, i així fins a tancar la roda. Es va fent un llistat.

Un cop s'ha parlat de tothom, dibuixem una figura que representarà la persona no violenta i escrivim en diferents parts del cos les habilitats que hem enumerat: "la capacitat d'escolta del Manel"; "el bon humor de l' Aixa", etc.

Un cop s'ha acabat la ronda d'habilitats, cadascú pot valorar les seves pròpies, a partir de les habilitats proposades o afegint les que s'hagin esmentat a la ronda:

Conèixer-se a sí mateixa: conèixer les pròpies forteses i debilitats.

Ser autocrítica: reconèixer els errors i mirar de corregir-los.

Valorar-se positivament: creure en la pròpia capacitat de canviar les coses, valorar les forteses.

Ser assertiva: defensar els propis arguments, explicitar i respectar les pròpies necessitats.

Empatitzar amb l'altra persona: reconèixer els sentiments de l'altre i comprendre'n les causes.

Escoltar: dialogar posant l'èmfasi en l'escolta per conèixer les raons de l'altre.

Ser flexible: adaptar-nos a noves situacions a fi de fer compatibles les necessitats de tothom.

Cooperar: treballar en equip, treure partit dels punts forts de cadascú i compensar els punts febles, no voler passar per sobre de l'altre, sinó trobar junts la solució.

Ser una persona crítica: qüestionar la realitat, els hàbits, els procediments, la situació de les persones, etc.

Ser constructiva: valorar els aspectes positius.

Ser propositiva: trobar formes alternatives de fer.

Ser creativa: ser imaginatives, originals, plantejar les coses des de nous punts de

vista.

Desobeir: negar-nos a col·laborar amb el que vagi contra els propis valors.

Responsabilitzar-se: ser conscients de les conseqüències que tenen els nostres fets i minimitzar les conseqüències destructives.

Motivar: engrescar més gent a transformar el que no agrada.

Argumentar: explicar els propis arguments de forma convincent i relacionar-los amb les necessitats de les altres persones.

Comprometre's: aportar energia fins al final del procés, amb constància i convicció. Altres...

Valoració i conclusions:

Com ha anat el joc? Us heu sentit còmodes quan us deien habilitats vostres? Per què? Us heu sentit còmodes quan reconeixíeu habilitats dels altres? Teniu costum de dir als altres el que fan bé? Creieu que pot ser positiu fer-ho? Quines habilitats heu trobat de la persona no violenta? Creieu que es poden tenir totes alhora? Les habilitats, es poden aconseguir si es treballen? Com ho faríeu?

Altres indicacions:

Com que és una activitat de foment de l'estima, és important que tothom sigui valorat amb adjectius positius dels altres. Si cal, recordeu al principi que tothom té habilitats i que, per tant, tothom hauria de rebre adjectius positius. El retrat robot també es pot fer amb fotocòpies ampliades de fotos de la gent del grup i fer un collage de dibuix i fotocòpies.

Propostes d'acció:

Cada persona del grup pot valorar quina d'aquelles habilitats té més fluixa i proposar-se de fer esforços per millorar-la. Regularment, podeu valorar els vostres avenços en grup.

Font: Adaptació de l'activitat "Retrat Robot" de Caireta i M. Barbeito, C. (2008). Jocs de Pau, Caixa d'eines per educar per una Cultura de Pau. Madrid: Catarata. p.174-175.

Tema 3. Satyagraha i Ahimsa - Diferents formes de lluita

ACTIVITAT 5: El Joc de Janadesh

Intenció educativa:

Reflexionar sobre les estratègies que poden prendre el govern i la societat civil davant d'un conflicte.

Valorar els diferents efectes que poden tenir les nostres accions.

Resum: joc de taula amb cartes on es visibilitzen les relacions entre govern i societat civil.

Temps: 30 minuts (10-15 minuts de joc i la resta de valoració).

Tipus: Activitat tranquil·la.

Grup: Per a un nombre indefinit de grups de 3 persones.

Material: Fotocòpies de les cartes d'estratègia del govern i de la societat civil, de les dues graelles, del tauler, i de les cartes de context. Un botó o moneda per fer de fitxa al tauler. Veure Annex 3.

Desenvolupament:

El joc simula una situació de negociació entre el govern i la societat civil per una reforma agrària. Es formen grups de tres persones, on una representa la societat civil, l'altra el govern, i l'altra observa els moviments del joc.

L'objectiu de la societat civil és aconseguir la reforma agrària. El govern pot seguir l'estratègia que vulgui, i influir a aconseguir un resultat o un altre.

Per jugar, els jugadors han d'escollir una estratègia (la carta que els sembli més adient), i ensenyar-la alhora a l'altre jugador. Poden modificar d'estratègia (i de carta) a cada torn. En funció de la combinació d'estratègies que es doni, s'avançarà cap a la reforma agrària (casella 10) o es retrocedirà cap als latifundis, d'acord amb la puntuació de la graella de valoració de les estratègies. En cas de caure en una casella ratllada (caselles 2 i 7), el/la jugador/a ha de robar una carta de context, llegir-la, i actuar en conseqüència.

La persona observadora ha d'anar apuntant quines estratègies es fan seguir a cada torn de joc, i observar també quines són les actituds dels jugadors i jugadores durant el joc.

Inici del joc: **El joc comença situant la fitxa a la casella n°5.**

Fi del joc: El joc finalitza al cap de 10 torns de joc, o bé si s'arriba a alguna de les caselles finals: Reforma Agrària o Latifundis.

Valoració i conclusions:

L'avaluació comença recollint quines han estat les estratègies seguides pels jugadors: han anat canviant d'estratègia en funció del que feia l'altre o han mantingut la mateixa estratègia gairebé a cada torn? Què ha d'explicar la persona observadora sobre l'estratègia seguida pels jugadors? I les seves actituds durant el joc com han acompanyat l'estratègia seguida?

A continuació es poden comparar els resultats del joc entre els grups: Quins han arribat a una situació d'estagnació? (els que s'hagin quedat al voltant del 5), quins han aconseguit la reforma agrària? Quins han arribat als Latifundis? Es pot establir alguna relació entre l'estratègia seguida i el resultat?

Lligant el que ha succeït a la dinàmica amb el documental, quins personatges de la societat

civil diríeu que prenen la opció violenta? (Dacoits) Quins prenen la opció no violenta? (els participants de la marxa) quina estratègia segueix el govern? (es parla de les estratègies al llarg del documental).

En general, quina estratègia del govern creieu que es fa servir més habitualment?

Quines estratègies fa servir la societat civil més habitualment? Quines creieu que són més efectives pel govern i per a la societat civil?

Amb alumnat de nivell universitari es pot qüestionar fins a quin punt la puntuació per avançar o retrocedir (graella de valoració de les estratègies) es correspon a la realitat. Aquesta reflexió permetrà aprofundir en el debat sobre l'eficàcia de la violència i de la no violència.

Propostes d'acció: L'accés a la terra és una condició essencial per a garantir el dret a l'alimentació. Tot i així, una distribució més equitativa de la terra està encara per fer, i els drets dels agricultors requereixen ser protegits per altres persones.

Una acció senzilla que podeu emprendre és participar de les crides d'acció urgents de la Xarxa d'Informació i Acció per l'Alimentació (FIAN, per les seves sigles en anglès). Aquesta organització gestiona un sistema d'accions urgents per denunciar agressions al dret d'accés a les terres i al dret de l'alimentació. Per sumar-vos hi, entreu a:

<http://www.fian.org/casos/acciones-urgentes>, i subscribiu-vos-hi clickant al símbol quadrat taronja (RSS).

Font: Escola de Cultura de Pau.

Inspirat en el Dilema del presoner i jocs de Terror Bull Games.

Tema 4. La participació política, societat civil i control democràtic

Janadesh toca qüestions com ara de quina forma els interessos de les persones desfavorides o excloses són tinguts en compte en sistemes democràtics. Aquest és un dels reptes del propi model democràtic i duu a preguntar-se com continuar aprofundint en la participació política i representació dels pobles.

1. Participació i democràcia

00:47:26

El nostre objectiu és arribar al carrer del Parlament. És el que ens vam marcar el dia 2 d'octubre i ens mantindrem fermes en aquesta idea. Això només és un lloc per menjar i dormir, no el punt d'arribada. El nostre punt d'arribada és el carrer del Parlament.

00:47:41

Per què és tan important, aquest símbol?

00:47:44

Perquè el Parlament és el centre de decisió política en aquest país. I només escoltarem les propostes que vinguin del primer ministre davant del Parlament.

Els éssers humans, al llarg de la història, hem posat en marxa diferents models i sistemes per a prendre decisions i exercir poder sobre els recursos considerats clau. Entre aquestes formes d'organització, la democràcia ha estat explorada des de l'antiguitat (el mot el van encunyar els grecs en el s.V A.C.). Durant el segle XX aquest model s'ha estès a molts països del món.

Actualment, bona part dels Estats s'autodenominen "democràtics". Això, és clar, no significa que tots ho siguin ni que ho siguin en el mateix grau. Quan podem dir que un Estat és democràtic? Existeixen diferents paràmetres per avaluar el grau de democràcia d'un país en funció de la transparència de les eleccions, el sistema de partits polítics, o la llibertat d'expressió.²⁷

Però es pot qüestionar quins són els factors a considerar per "mesurar" el grau de democràcia, per què no existeixen sistemes democràtics únics o democràcies perfectes. Així, en definitiva, la democràcia varia en funció del moment històric i del context que es consideri, és una qüestió de grau i no és quelcom que es pugui mesurar de manera absoluta.

La República d'Índia, des de la seva independència de la colonització britànica l'any 1947, va adoptar un sistema democràtic. És, de fet, el país democràtic més poblat del món.

Però, què significa el concepte de democràcia?

Democràcia es podria traduir del grec²⁸ com a "govern del poble" i busca trobar fórmules organitzatives en què la majoria se senti representada. Es refereix a aquell sistema polític basat en la sobirania del poble, que aquest exerceix de manera directa o indirecta.

Com diem, hi ha formes molt diverses de concretar la idea de democràcia en sistemes polítics i socials. Una possible classificació que recull les formes més considerades en els nostres temps pot ser la següent:

La **democràcia representativa**, a on la ciutadania delega el seu dret a decidir en uns grups polítics escollits periòdicament mitjançant el vot en unes eleccions. És, sens dubte, la forma en què la majoria dels estats adapten i s'acullen al model democràtic. La democràcia liberal, és un exemple de democràcia representativa basat principalment en l'existència de tres poders per al govern (judiciari, legislatiu i executiu), eleccions periòdiques lliures i competitives, així com la separació del mercat i la societat civil de l'aparell de l'Estat.

La **democràcia directa**, a on la ciutadania participa directament en la presa de decisions. A la pràctica s'aplica en l'aprovació d'algunes lleis en referèndum, en què la ciutadania ha de votar a favor o en contra.

La **democràcia participativa**, a on la ciutadania té un paper actiu i un marge d'influència en la presa de decisions polítiques més enllà dels processos electorals. El fet de convidar els veïns a participar en el disseny dels espais públics d'un barri o de permetre'ls decidir en què es volen gastar una part del pressupost de la ciutat són exemples de democràcia participativa.

Encara que a nivell estatal es troben principalment formes de democràcia representativa, a la pràctica un país (considerant els nivells regionals o locals) pot combinar els tres sistemes.

²⁷ Veure, per exemple, l'Índex de democràcia desenvolupat pel diari britànic "The Economist": http://graphics.eiu.com/PDF/Democracy_Index_2010_web.pdf o el rànquing establert per The Freedom House: <http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=363&year=2010>.

²⁸ A partir dels vocables μ (demos, que es pot traduir per "poble") i (krátos, que vindria a dir "poder" o "govern").

La **ciutadania** és una comunitat de persones que forma part d'un sistema polític. El fet de ser ciutadà o ciutadana fa que es tinguin drets i deures respecte a aquesta comunitat política. Un d'aquests drets és el de poder participar. Sovint es considera ciutadà o ciutadana la persona que té dret de vot, però no tothom té dret de vot. Tot i que al llarg de la història s'ha ampliat el concepte de ciutadania, encara hi ha grups per a qui no es reconeix el dret a participar, com ara les persones migrades o les menors de 18 anys (i hi ha països que encara no reconeixen el dret de vot a les dones, com ara l'Àrab Saudita o el Vaticà), fet que comporta el risc que els seus interessos i necessitats tinguin poca representació en les decisions polítiques.

A la pràctica, també succeeix que tot i que a nivell legal hi ha lleis que assegurin que tota la ciutadania d'un determinat territori tingui dret a participar en les decisions polítiques, existeixen formes de discriminació que s'han d'eliminar. Així, per exemple, la discriminació de la dona o el sistema de castes a l'Índia, tot i que abolides per llei, continuen existint i marquen la realitat social i política del país.

Des de la cultura de pau es considera que totes les persones tenen necessitats que cal tenir en compte a l'hora de prendre decisions. Per a què hi hagi pau és important no deixar ningú, cap persona ni cap col·lectiu, fora de les lleis i de les polítiques que es desenvolupen.

Donats els problemes en la posada en marxa i mancances intrínseques de la democràcia participativa, en els últims anys hi ha grups i institucions que reivindiquen un aprofundiment de la democràcia a les societats. Entre d'altres, aquesta millora dels sistemes democràtics podria venir acompanyada de formes més participatives de democràcia.

Des d'aquesta perspectiva, s'entén la **participació** en el sentit de prendre part en la gestió d'allò que és col·lectiu, de les qüestions públiques. I les qüestions públiques són allò que afecta i interessa a la societat en el seu conjunt.

Participar suposa un sentiment de pertinença a un col·lectiu que té una mínima definició d'un projecte comú, d'una finalitat pròpia. La participació ha d'anar encaminada a una finalitat, no pot ser una finalitat en sí mateixa sinó un mitjà per aconseguir els objectius comuns.

2. El paper de la societat civil en la participació política

00:09:22

El govern reparteix certificats de qui és terrorista i qui és innocent. Diu que som terroristes per tenir una excusa per matar-nos o ficar-nos a la presó. En aquest país tot es resol condemnant com a terroristes aquells que alcen la veu per la justícia. Exigim al govern que no empenyi la societat a la violència, que no tibi la corda fins al punt que la gent abandoni la via pacífica.

00:35:02

El govern triga a respondre, però crec que es pren molt seriosament el que proposem. Quan sigui el moment s'haurà de pronunciar per no haver de fer front, a Delhi, a 25.000 persones sense contrapartides. Al llarg del camí he sentit la gent dir que això és el millor que s'ha viscut des de la lluita per la independència. És la marxa no violenta més multitudinària des dels temps de Gandhi.

En un model democràtic liberal s'entén per societat civil tota forma organitzada de persones diferent a la família, el mercat i l'Estat. Fa referència a l'àmbit de l'acció col·lectiva no coaccionada al voltant d'uns interessos, valors o objectius determinats.

Encara que es digui que la societat civil és diferent al mercat, la família, o l'Estat, a la pràctica les fronteres es dilueixen i les relacions són més complexes (una mateixa persona pot tenir interessos en el mercat i treballar a l'Estat, per exemple, o un membre de la societat civil pot acabar involucrant-se en l'aparell estatal, o organitzacions de la societat civil o mercat rebent finançament de l'Estat...).

Tanmateix, des del model democràtic liberal s'acostuma a considerar que l'existència d'una societat civil forta i activa és signe de bona qualitat democràtica, entre d'altres motius, perquè demostra la implicació de la ciutadania en qüestions col·lectives i la seva capacitat en fer que els Estats rendeixin comptes i considerin a l'agenda política assumptes d'interès ciutadà. Així, la societat civil és considerada un actor fonamental per a la participació política més enllà de la vehiculada per partits polítics i el seu concurs al govern.

Des del anys 60 del segle passat²⁹, l'Índia ha viscut una transformació de la participació política mitjançant l'ampliació i acció de la societat civil. Nous moviments socials han sorgit, afegint temes a l'agenda política que havien estat negligides per l'Estat i els partits polítics.

²⁹ Informació extreta de: Heitzman, James; Worden, Robert L. (eds.) (1995). India: A Country Study. Washington: GPO for the Library of Congress: <http://countrystudies.us/india/121.htm>

A partir dels anys 70, destaca la importància de diferents moviments al país.

El moviment social vinculat als agricultors, per exemple, ha organitzat a milers de persones a Nova Delhi per demanar al Govern preus més alts pels productes agrícoles i més inversió en zones rurals. Les castes més baixes i Dalit també s'han mobilitzat per modificar la identitat i condició dels Intocables. Dones d'un ampli ventall d'organitzacions interactuen amb l'objectiu de definir i promoure temes que les afecten. El moviment social ambientalista també ha exigint al govern una política pública més responsable ambientalment, i ha mirat de redefinir el concepte de "desenvolupament" per incloure el respecte a cultures indígenes i la sostenibilitat ambiental.

La importància d'aquests moviments socials es suma a les percepcions negatives de la ciutadania sobre la capacitat dels partits polítics per gestionar els interessos públics. D'aquesta manera, el desenvolupament de la societat civil índia ha suposat la prominència de formes de participació política distintes de les articulades pels partits polítics.

Les relacions entre els diferents grups d'interès d'un país (representants del govern, grups econòmics, grups de la societat civil) són sovint conflictives, i existeixen relacions de poder entre ells que condicionen el tipus d'interaccions que s'estableixen i la capacitat d'un determinat grup d'influir en les decisions polítiques.

Això queda reflectit a Janadesh, on un moviment social du a terme una acció col·lectiva no violenta per tal de mostrar el seu poder d'influir en la política pública. Es tracta d'un col·lectiu desafavorit, marginat dels processos de presa de decisions, que vol fer valer allò que considera legítim mitjançant la participació política. Altres grups d'interès com empreses o latifundistes, en canvi, probablement no es manifestin pel carrer perquè tenen altres formes d'influir a les decisions que es prenen en un país. Entre d'altres maneres, sovint tenen més possibilitats d'ocupar o estar connectats amb posicions de poder.

30 Traduït i adaptat de Díaz-Aguayo, María José (sense data). Convivencia escolar y prevención de la violencia. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, cap.5.2 http://ntic.educacion.es/w3/recursos2/convivencia_escolar/5_2.htm. [últim accés 10 de gener de 2011]

3. El repte del lideratge en la participació delegada

00:48:32

"Un ha d'estar constantment sospesant i calculant: en una banda, 25.000 persones i els seus objectius; en l'altra, la meua rigidesa"

00:48:51

"De vegades Rajagopal és massa rígid, només segueix el seu criteri." Però a les 25.000 persones els interessa molt més veure com arriben les terres!"

00:49:07

"En la satyagraha s'insisteix en la veritat, però has d'arribar a un compromís en algun moment, perquè hi ha una veritat més gran: pobresa i problemes"

00:49:35

"La finalitat és aconseguir alguna cosa positiva per a la gent, no demostrar que ets el millor satyagrahi del món. Tu ets poca cosa, la gent és més important"

Si estem a favor de la democràcia més enllà dels estats, també cal pensar com s'aplica a altres formes i institucions en què les persones s'organitzen (família, centres educatius, societat civil...). Cal vetllar perquè hi hagi processos de democràcia participativa en el si de moviments socials així com pensar què és requerible, quan és necessari delegar la nostra veu en processos de democràcia representativa.

Alguns elements poden indicar en quina mesura un grup de persones i organitzacions s'està articulant en base a una democràcia participativa real. Aquests grups es caracteritzen per: ³⁰

1. L'establiment d'una comunitat basada en la democràcia i la justícia. La justícia de les regles i del procés grupal es basa en la qualitat democràtica i en el fet que els conflictes són tractats com a qüestions de justícia entre individus amb els mateixos drets, o qüestions de justícia entre l'individu i el grup. Cada individu té formalment un vot.

2. L'extensió de la responsabilitat. L'assemblea o el grup de discussió ha de tenir una autoritat real sobre molts aspectes de la vida quotidiana del col·lectiu. Per descomptat hi ha importants límits a aquesta activitat, que han de quedar clara i explícitament establerts. Però en general es dóna al grup tanta responsabilitat com sigui possible. Tradicionalment, les regles del funcionament de moltes organitzacions estan prèviament establertes. I també tradicionalment, la majoria de les persones que s'hi troben no senten cap responsabilitat cap a elles, molt menys per animar als altres a complir-les. Quan participen en la seva elaboració, desenvolupen de forma natural un nivell de compromís molt superior amb el seu compliment. De fet la ruptura de les regles creades pel grup ha de ser conceptualitzada com una falta amb el grup com a totalitat. I el seu compliment ha de ser defensat també per l'interès del grup sencer.

3. L'estímul de la responsabilitat col·lectiva i la creació d'un clima de confiança.

És necessari crear un sentit de responsabilitat col·lectiva segons el qual la persona és responsable del benestar del grup. I el grup també és responsable del benestar de la persona, de proporcionar-li suport i disciplina constructiva quan sigui necessari, i de reconèixer quan el grup ha fallat cap a un dels seus membres.

3. El desenvolupament del concepte d'autoritat com a capacitat per a mediar i resoldre els conflictes de manera justa.

L'autoritat, a diferència de l'autoritarisme, no es concedeix per càrrec sinó que és atorgada pels altres i es vincula al rol de lideratge. Així a les organitzacions hi poden haver directius que no són líders i líders que no són directius: la diferència radica en el tipus de poder que se'ls atorga.

El documental Janadesh mostra un moviment social amb un lideratge fort per part de Rajagopal. El seu paper sembla clau per a la consecució de l'acció. Com valoraries el seu lideratge en base a les característiques de democràcia participativa en un grup? A quins reptes s'enfronta en Rajagopal i els membres del propi moviment en relació a aquest assumpte?

Tema 4. La participació política, societat civil i control democràtic

ACTIVITAT 6: Ciutadans?

Intenció educativa:

Analitzar el concepte de ciutadania.

Conèixer el concepte de democràcia i els diferents tipus.

Reflexionar sobre la representació dels infants i joves al nostre sistema polític.

Investigar vies de participació infantil i juvenil.

Resum

Es tracta de simular com un barri decideix a què dedicar un vell solar gran i cèntric. Es fan diversos torns i en cada torn es proposa una manera diferent de decidir seguint criteris de diferents tipus de democràcia i conceptes de ciutadania.

Temps estimat: aproximadament 1,5 h.

Material:

Fitxes de l'annex 4: fitxes de rols per als participants, fitxes de maneres de decidir, fitxes de foto dels personatges.

Agulles d'estendre o imperdibles, paper d'embalar, celo o Blu-Tack.

Tipus: activitat d'interior. Joc.

Grup: de 12 a 40 persones.

Desenvolupament:

Es prepara l'espai: una sala on distribuïm en 5 punts equidistants les 5 propostes de projectes urbanístics (les podem indicar amb un cartell o un dibuix).

A. Fer més habitatges socials perquè tots els veïns puguin accedir a un habitatge digne.

B. Fer una gran superfície al mig del barri, amb cinema i moltes botigues per poder tenir serveis a prop i per dignificar el barri obrint-lo a la resta de la ciutat. Sota la gran superfície es faria un pàrquing amb preus avantatjosos per als veïns.

C. Fer un parc per complementar les tres places que té el barri.

D. Fer una zona de serveis públics per ampliar el centre cívic, el casal d'avis i renovar el CAP.

E. Fer una zona esportiva per poder traslladar el club de futbol del barri, ja que les instal·lacions actuals són precàries.

F. Fer una mesquita, ja que només n'hi ha una en tota la ciutat i queda a l'altre extrem.

· A través d'una conversa, introduïm què entenem per democràcia i com ells viuen la democràcia en els diferents espais socials on es mouen (classe, grup, centre, ciutat, país). Presentem també el concepte de ciutadania. Els convidem a fer un exercici per seguir reflexionant-hi.

· Repartim els rols. Un cop repartits, cadascú esdevé el personatge de la fitxa durant una estona. Els deixem un moment perquè estudiïn el seu personatge i les opcions per al solar, i per respondre als dubtes que els puguin sorgir.

· Hi ha tres persones (preferiblement educadores) que representen tres regidors, cada un d'un dels tres partits amb representació municipal: Esquerra, Centre i Dreta. Un dels tres és l'alcalde.

· Una persona (preferiblement adulta) ha de fer de secretària i anar anotant els resultats al

quadre resum inclòs en l'annex, així com totes aquelles observacions que li semblin interessants per a l'avaluació.

· Col·loquem tots els participants en cercle al mig de la sala.

· Tots aquests personatges viuen al mateix barri de la ciutat. Hi ha un projecte de millora del barri important: urbanitzar el gran solar que queda al bell mig. Fa temps que se'n parla i tothom se n'ha format una opinió. L'activitat comença convidant tots els veïns i veïnes a fer una petita tertúlia de plaça sobre el tema per tal d'ajudar-los a ubicar-se en el seu rol i en la situació del solar.

· Se'ls explica la dinàmica: s'ha de decidir què cal fer amb el solar i per això utilitzaran diferents sistemes de presa de decisió. Tot i que hi hagi unes preferències individuals, segons la forma com es decideixi pot guanyar un o altre projecte i això és el que volem comprovar amb l'activitat. Cada torn representa un sistema diferent de presa de decisions. El veïnat comença cada torn situat en cercle al mig de la sala. Segons les pautes de cada sistema, aquells ciutadans que puguin participar en la decisió s'ubicaran a l'opció que considerin més adequada, els qui no puguin intervenir es quedaran al cercle quietos, amb els ulls tapats amb les mans (no són persones considerades com a ciutadanes, no són visibles). En cada nou torn comença tot el veïnat al centre.

· Comencen els torns. L'alcalde és qui dirigeix:

En la **primera volta** —decideix l'alcalde—, un dels representants polítics fa d'alcalde i decideix allò que li convé a l'estil alcaldada. El secretari anota els resultats en el quadre resum de resultats.

La **segona** és per votacions, només poden votar els homes (mascles) majors de 23 anys i nacionalitzats. Aquells personatges que responguin a aquestes característiques es col·loquen al punt de la sala on hi ha la seva opció preferida. La resta es queden al centre amb els ulls tapats.

La **tercera** també és per eleccions, voten tots els majors de 18 anys nacionalitzats.

En la **quarta** opció, també per votació, poden votar tots els veïns i veïnes del barri.

La **cinquena** formula de decisió és la votació per partit: cada representant polític explica al barri el projecte que defensa el seu partit, el veïnat escolta allò que planteja cada partit que té representació municipal: Esquerra, Centre i Dreta. Seguidament es fan votacions a mà alçada, només hi participen els veïns amb dret de vot (majors de 18 anys nacionalitzats). L'opció del partit per votar ve marcada a la fitxa de cada personatge. El projecte del partit que tingui més vots serà el que prosperarà. Els veïns i veïnes que no poden votar s'asseuen a terra mentre els altres, drets, alcen la mà quan els correspon.

En la darrera fórmula de decisió —l'assemblea de barri—, seiem a terra i fem una roda de paraula perquè cada personatge es presenti i argumenti quina opció és la que preferiria i quines propostes hi afegiria. Deixem una estona (10-15 minuts) per al debat. Poden sorgir reformulacions i noves propostes, tinguem present que l'espai de què disposa el solar no dóna per encabir-ho tot. L'equip d'educadors modera el debat i recollirà resultats en representació de l'Ajuntament. Heu d'acabar decidint una proposta acceptada per gairebé tothom.

· En acabar, avaluem.

Valoració i conclusions

Com us heu sentit els que heu estat amb els ulls tapats? Com us heu sentit els que no hi heu estat mai?

CONTINUACIÓ ACTIVITAT 6: Ciutadans?

Us ha canviat el sentiment en una o altra forma de prendre la decisió? Com? Què és allò que ha fet que us sentíssiu millor o pitjor?

Us heu sentit identificats amb alguna d'aquestes situacions que visqueu en la realitat? Quina? Què ho fa?

A quin tipus de democràcia o sistema polític correspon cada una d'aquests fórmules de decidir? Quina creieu que és més justa? Quina la menys? Quins inconvenients tenen unes i altres?

Què ha de tenir una persona per ser considerada ciutadana? Què en penseu?

De quina forma us heu representat (per part dels/de les regidors, alcalde/essa, entre vosaltres)? Heu vist diferents estils en la representació? Quines actituds i accions us han fet sentir millor i quines no?

Vosaltres (com a infants o joves) com us sentiu davant de les conclusions de l'activitat?

Altres indicacions

Cal tenir l'activitat ben organitzada per garantir-ne un bon ritme i motivació. Podeu crear ambientació animant els personatges a disfressar-se, especialment els polítics, posar-los una tarima des d'on facin els discursos, ambientant les presentacions de cada projecte urbanístic, etc. .

En l'assemblea de barri si sou un grup gran podeu utilitzar tècniques d'assemblearisme, com fer petits grups on en cada grup hi hagi una roda de paraula d'un minut per persona (tècnica Phillips 6/6) i un representant exposa allò que s'ha recollit al gran grup.

Propostes d'acció

Contacteu amb el vostre Ajuntament i informeu-vos de quines possibilitats de participació política teniu els infants i els joves. Acolliu-vos a les existents i feu-los noves propostes.

Informe-vos del teixit associatiu del vostre barri, ciutat o poble. Què fan? Per què es preocupen? De quina forma es relacionen amb les autoritats? Podeu seleccionar algunes entitats i fer-los una visita i entrevistar-los, així com demanar-los si hi ha formes en què els podeu ajudar i decidir si fer-ho.

Font: Cireta, M. Barbeito, C. (2008). Jocs de Pau, Caixa d'eines per educar per una Cultura de Pau. Madrid: Catarata. p. 273.

Tema 4. La participació política, societat civil i control democràtic

ACTIVITAT 7: Les portes de l'Ajuntament, obertes o tancades?

Objectius:

- Tenir una percepció més propera del que fa un Ajuntament.
- Experimentar què significa sentir-se escoltada o no pels teus representants polítics.
- Entendre la importància de que alguns aspectes de la vida de les ciutats siguin gestionats de forma col·lectiva i pública.

Resum

Apropar-se al govern de proximitat i avaluar sobre quines responsabilitats té i de quina forma es relaciona amb la ciutadania.

Temps: Tres etapes: 45 minuts (a l'aula), 1h 30 minuts (fora de l'horari del centre) , i 1h (a l'aula).

Tipus: interior i exterior, tranquil·la.

Grup: a partir de 6 persones.

Material i espai: una caixa de cartró ben gran (com més gran millor), post-its o targetes de cartolina, retoladors i tissors.

Desenvolupament

Aquesta activitat es realitza en diferents etapes:

1. Es col·loca al centre de l'aula una gran caixa de cartró que representa l'Ajuntament. A la caixa es dibuixen portes i finestres, només dibuixades. Les participants diuen el que creuen que fa un ajuntament, sobre tots els temes que se'ls acudeixin (com educació, medi ambient, urbanisme, sanitat, joventut, participació ciutadana, etc.), i ho escriuen en cartolines que enganxaran a les portes i finestres dibuixades a la caixa. Després, elaboren totes aquelles preguntes que els agradaria fer a l' Ajuntament relacionades amb els temes enumerats.
2. Per grups intentaran aconseguir respostes de l'administració, utilitzant guies, telèfons d'informació, webs, oficines d'atenció al ciutadà, etc.
3. En tornar de la recerca, cada grup obrirà o tancarà les portes dibuixades a l'edifici-caixa en funció de l'experiència que hagi viscut. Seguidament explicaran perquè estan obertes o tancades (facilitat en trobar la informació, ens han entès la pregunta, ens han contestat, hem entès la resposta, atenció agradable, hem sentit que molestàvem, els horaris d'atenció no permeten que hi anem, etc.). El facilitador o la facilitadora pot intentar que una de les preguntes giri entorn a la participació ciutadana (Hi ha espais persones/òrgans responsables de la participació a l' Ajuntament? Quines funcions té? Es recolza algun Pla Comunitari? etc.).
4. Per acabar, hauran de treballar propostes per aconseguir fer l' Ajuntament més accessible a la ciutadania i recollir-les.

Valoració i conclusions

Us heu sentit escoltades per l'administració? Quines possibilitats de participació existeixen? Us sentiu pròxims i pròximes als temes públics? Per què? Creieu que aquests afecten a la nostra vida? Quines propostes es poden fer per aconseguir moltes portes i molt obertes (estratègies per apropar institucions i ciutadans)? Com us sentiríeu, si, com mostra Janadesh, les autoritats no us escoltessin? Què esperem dels nostres governs?

Altres indicacions

Com que és una activitat de foment de l'estima, és important que tothom sigui valorat amb adjectius positius dels altres. Si cal, recordeu al principi que tothom té habilitats i que, per tant, tothom hauria de rebre adjectius positius. El retrat robot també es pot fer amb fotocòpies ampliades de fotos de la gent del grup i fer un collage de dibuix i fotocòpies.

Propostes d'acció

Presentar les propostes de millora de la participació a l' Ajuntament, fer un seguiment de la implicació que aquestes poden tenir.

Realitzar el mateix exercici en relació al vostre centre educatiu: us sentiu escoltades? Quines formes de participació existeixen i com es podrien millorar?

Font: activitat adaptada de VVAA (2003). IX Audiència Pública als nois i noies de Barcelona. Barcelona: IMEB.

Transcripció dels continguts del documental

00:01:34

La societat és plena de violència. La gent que perpetua la violència generalment es considera a si mateixa no-violenta. La pobresa és violència, la injustícia és violència, l'exploació és violència, la corrupció és violència, el consumisme és violència.

00:02:03

Si limitem la violència a la violència física no arribarem gaire lluny. Quan la Coca-Cola ve i ens pren l'aigua, no utilitza cap arma contra nosaltres. No ens apallissa, no ens mata.

00:02:22

Però crec que avui la societat s'ha tornat més violenta. Hi ha centenars de grans empreses que exploten els mitjans de subsistència dels indis.

00:02:46

En el món globalitzat estem empobrint un gran nombre de gent en benefici i per a la satisfacció d'uns quants. Això és una veritat. Només intento transmetre al món aquesta veritat: això és una injustícia. En aquest procés faig servir la satyagraha. Satya vol dir 'veritat', i agraha és 'desig de veritat'. Quan t'afirmes en una cosa també vols lluitar per ella, perquè hi creus. És tan poderós!

00:03:45

Imagina't 25.000 persones caminant. Vindran de tot arreu del país, s'administraran el seu propi menjar i diners, i pujaran al tren per viatjar fins a Gwalior. D'allà caminaran fins a Delhi menjant molt poc.

00:04:18

El Comitè de Janadesh dona la benvinguda a tots els participants.

00:04:36

Per què et mossegues les ungles?

Sí, mira com se les mossega.

Si te les menges et tallaré els dits. I ja veurem com te les mossegues, llavors!

Si te les menges vendrem els dits.

Te'ls tallarem amb una navalla.

00:05:03

Ja hi estava disposat. I ara hi continuo disposat. Morir no m'amoïna gens ni mica. No hi sento cap fascinació, però si la causa ho exigeix la mort serà benvinguda. No passa res.

00:05:03

Ja hi estava disposat. I ara hi continuo disposat. Morir no m'amoïna gens ni mica. No hi sento cap fascinació, però si la causa ho exigeix la mort serà benvinguda. No passa res.

00:05:44

Als pobles conservem un sentit de la vida més humà. I, si ens barallem, ens reunim a la nit, ens asseiem i en parlem.

Sí, al meu poble també. Discutim sovint, però tot i així, a mi m'estimen molt.

Baba, com et vas convertir en un asceta?

00:06:07

Tenia un fill que va morir mentre jo dormia. La meva família em va venir a despertar dient: "Mira què li ha passat al nen!" Quan el vaig veure ja tenia les mans i les cames fredes. Em va començar a rodar el cap, i després vaig tenir una mena de somni. Vaig sentir com el déu Shankar se m'apareixia i m'entrava dins el cor.

00:07:14

Em sento totalment responsable de la marxa. Me'n sento moralment, políticament i econòmicament responsable. Em preocupa que no tinguem prou menjar, encara que estic content que molta gent ens n'estigui donant. També m'amoïna l'estat de salut dels participants. Ja vénen malnodrits, són pobres. I també em sento responsable d'aconseguir alguna cosa de la marxa, perquè no els vull decebre.

00:08:01

Visca Ekta Parishad!

00:08:13

Rajagopal portarà la solució, aquesta és la seva missió! Visca Ekta Parishad!

00:08:23

Ekta Parishad és una organització de masses que treballa amb els sectors més pobres de la societat. Una vegada li van preguntar a Mahatma Gandhi com s'havia de planificar el país, i va dir: "Sempre que planifiquis recorda't de la persona més pobre que hagi vist mai a la vida."

00:08:43

Demano al nostre estimat Rajagopal que ens adreci unes paraules. Escoltem-lo amb atenció. Després Ranjit Singh ens explicarà com començarem la marxa. Si us plau, Rajagopal, quan vulguis.

00:09:09

Rajagopal portarà la solució, aquesta és la seva missió!

00:09:22

El govern reparteix certificats de qui és terrorista i qui és innocent. Diu que som terroristes per tenir una excusa per matar-nos o ficar-nos a la presó. En aquest país tot es resol condemnant com a terroristes aquells que alcen la veu per la justícia. Exigim al govern que no empenyi la societat a la violència, que no tibi la corda fins al punt que la gent abandoni la via pacífica. Li vaig dir al primer ministre Manmohan Singh que tots hem de tenir terra i que no ens conformarem amb menys.

00:10:09

Visca el nostre Janadesh! Visca el nostre Janadesh!

00:10:17

Durant aquests dies pot passar qualsevol cosa. A la carretera patiran deshidratació, cauran malalts, poden tenir picades de serp, es trobaran amb moltes dificultats!

00:10:31

Durant segles la gent ha reclamat, ha demanat, ha suplicat respostes per part del govern. Fins que vam dir: prou de suplicar, prou de reclamar, prou de demanar. Ara decidim nosaltres.

00:11:29

Hauran de dormir a la carretera i menjar un cop al dia, de nit. Passaran gana i caminaran uns 350 km fins a Delhi.

00:12:06

Ekta Parishad no ha tingut gaire cobertura en aquesta notícia. Hi surten totes les nostres demandes?

00:12:18

Sí, ens les van demanar abans de publicar-la.

00:12:23

Hi diu: "El moviment per les terres Janadesh, en marxa cap a Delhi."

00:12:34

"Milers de satyagrahis segueixen els passos de Gandhi."

00:12:40

“Unes 300 organitzacions s’impliquen en la llarga marxa.”

00:12:47

“Els líders tribals es mobilitzen”

00:12:52

“Missatge de suport de l’anterior primer ministre Deve Gowda”

00:12:59

“Els líders religiosos també donen suport a la marxa.”

00:13:04

I continua.

00:13:12

La BBC-Londres ha cobert la notícia. La sortida ha tingut el ressò que es mereixia.

00:13:20

I avui s’ha afegit més gent a la marxa, oi?

00:13:23

Sí, ha vingut més gent. A alguns els hem demanat que tornessin a casa perquè no tenim recursos per a més de 25.000 persones. No hi ha prou menjar.

00:13:31

No podem alimentar tota aquesta gentada.

00:13:37

Exacte. Tenim el menjar just.

00:13:40

Si els deixéssim caminar, se’ns complicaria tot massa.

00:13:44

Mireu. Ja caminen.

00:13:52

Els que venim al Janadesh hem anat recollint una rupia i un grapat d’arròs cada dia per poder caminar. Ho hem fet sols, sense l’ajuda de ningú.

00:14:03

Jo sóc cristiana. El cristianisme diu que cal mantenir la calma fins i tot si t’agredeixen.

00:14:16

Hem d’actuar sempre sense violència.

Mireu. Ja caminen.

00:13:52

Els que venim al Janadesh hem anat recollint una rupia i un grapat d’arròs cada dia per poder caminar. Ho hem fet sols, sense l’ajuda de ningú.

00:14:22

Amb accions violentes mai no aconseguirem els nostres objectius.

00:14:27

No està escrit enlloc que hagi de respondre igual que els que maten.

00:14:37

En la satyagraha no hi ha coacció. Només es pot raonar. Però s’ha de sofrir, sofrir per produir un canvi en el cor de l’oponent. Caminar milers de quilòmetres a 48° significa sofrir per advertir l’oponent: “Crec en aquesta veritat i estic disposat a patir per ella. I, en algun moment, el meu patiment i la meva convicció tindran un efecte en tu.” Es tracta d’una veritat no només escrita en paper, sinó convertida en acció.

00:15:15

Unitat! Unitat!

00:15:18

Lluitarem! I guanyarem!

00:16:22

Un moviment social tan gran com aquest atrau gent molt diversa, i hi estic obert. Alguns el poden haver utilitzat com una plataforma política per difondre el seu missatge, sense haver canviat res en les seves vides. El que hem de fer és veure com en podem treure profit, com se'n poden beneficiar els pobres. No es tracta del que aquesta gent ens pot donar directament, sinó de fer veure al govern que rebem el suport de la seva mateixa classe política.

00:17:10

Benvolgut Sr. ministre,
Nosaltres, indígenes adivasis de la tribu saharia, del poble de Silharpur, districte de Shivpuri, a l'Estat de Madhya Pradesh, som tots sense terra i jornalers sense mitjans. Massa sovint anem a dormir amb l'estómac buit. Per guanyar-nos la vida ens veiem obligats a emigrar a la ciutat. Aquests són alguns dels problemes que tenim i per això li demanem que alliberi una hectàrea de terra cultivable per a cada família pobra. Això és el que diu la carta.

00:18:20

Quan els britànics se'n van anar tothom es va pensar que tots els indis ens en beneficiaríem. Però, què va passar? El traspàs de poder de britànics a indis no va canviar gaire les coses.

00:18:37

El 1947 va simbolitzar la renaixença d'una nació després de segles de letargia i d'una llarga lluita per l'autodeterminació.

00:18:48

Fa molts anys ens vam citar amb el destí i ara ha arribat el moment de complir la nostra promesa. Al tomb de mitjanit, quan el món dormi, l'Índia es despertarà a la vida i a la llibertat.

00:19:07

En un primer moment la terra era propietat de senyors feudals i terratinents, però després de la independència de 1947, el govern indi es va adonar que calia atorgar alguns drets als pagesos i als llauradors. Es va iniciar el procés de distribució, però després de la Llei del sòl, molts prínceps i terratinents encara posseïen centenars de milers d'hectàrees. Si analitzem les lleis sobre boscos, especialment la Llei de boscos de l'Índia, la Llei de conservació de boscos i la Llei de protecció de la fauna, constatarem que totes s'han imposat en favor de l'Estat totpoderós. Així doncs, avui els pobres s'enfronten a moltes dificultats a causa dels terratinents, la repressió de l'Estat i les multinacionals.

00:20:09

Sóc indígena de Korba. Els buròcrates i els grans propietaris ens han pres les terres. Els cultius eren el nostre mode de subsistència.

00:20:32

Més del 29% de la nostra població és sense terra. No té terres per subsistir, on fer-se una llar i on poder cultivar. No es poden sentir arrelats en aquest país.

00:21:22

Vaig arribar a l'Índia el 1985 com a empleada de l'ONU per treballar amb el govern indi en un projecte de desenvolupament de terres ermes. Però durant els 2 anys de feina em vaig adonar que allò no era ben bé distribuir terres entre els pobres, sinó que només se cedien en arrendament. Allà vaig entendre que molts programes governamentals no ajuden els sectors pobres de la població tal i com s'estipula en els projectes. Llavors vaig deixar l'ONU i em vaig acostar als moviments de base per entendre el desenvolupament de baix cap a dalt.

00:22:15

Pugeu i seieu darrere!

00:22:31

Agafa'l de darrere.

00:22:54

Hem de sofrir i sacrificar-nos per portar la gent cap a un canvi social. És força dur, perquè els missatges d'Occident no parlen de sacrifici, sinó de gratificació immediata.

00:23:32

Em dic Saroj i sóc de la tribu gorh. Ja estava disposada a venir al Janadesh i m'hi he anat preparant. Tinc molts condicionants, però em trobo bé i em sento amb forces. He vingut per pròpia voluntat. Aquí hi ha molta gent i em sento segura.

00:24:00

Estic embarassada de 8 mesos.

00:24:06

Tant me fa si és nen o nena, no tinc preferències. Encara no tinc pensat el nom.

00:24:17

Per què no li poses Janadesh?

00:24:19

Quan li vegi la cara podré decidir el nom.

00:24:24

Si és nena li pots dir Janadesha.

00:24:29

La no-violència et fa passar per un procés d'enfortiment interior. Els moviments marxistes amb què havia estat vinculada de jove no tenien aquest element de fortalesa interior, eren més ideològics i intel·lectualitzats. Crec que serà molt difícil crear un món diferent a menys que de veritat assumim les coses des del nostre interior, ja que estem atrapats en una cadena de relacions externes a través de les quals perpetuem aquest món. L'enfortiment interior és una de les coses més importants que he après a l'Índia.

*****

00:24:53

El que allà anomenen terroristes aquí en diem dacoits.

00:26:07

Només un dacoit pot ajudar els pobres a aconseguir els seus drets. Ningú més. El govern i els rics xuclen la sang dels pobres. Els dacoits robem als rics per repartir entre els pobres.

00:26:24

Quan vivíem a la selva, segrestàvem els rics i en trèiem de 200.000 a 400.000 rupies pel rescat.

00:26:42

El 1969 va ser el centenari del naixement de Gandhi. Vam decidir agafar un tren-exposició i travessar el país informant el jovent sobre Mahatma Gandhi. Durant les converses la gent ens deia: "D'acord, prediqueu Mahatma Gandhi i la no-violència, però l'heu posada en pràctica o només en sabeu parlar?" Parlar no té sentit si no actues, només és xerrameca. Aquest desafiament ens va dur a un lloc anomenat Chambal Valley, al centre de l'Índia. Estava infestat de dacoits, hi havia agitació i violència arreu, tirotejos, assassinats i segrestos cada dia. Centenars de bandes de dacoits, que són com Robin Hoods: de vegades ajuden els pobres, però segresten, maten i saquegen els rics. Vam decidir posar en pràctica els principis gandhians de la no-violència en aquesta regió. Al cap de 2 anys vam aconseguir una rendició en massa de dacoits.

00:28:13

Ekta Parishad treballa pels pobres des de fa 25 anys, però sense èxit. Dubto que ara els vagi gaire millor. Fa 5 anys, jo i altres dacoits vam participar en una marxa de Rajagopal pels estats de Madhya Pradesh i Chhattisgarh. No vam aconseguir res. No confio que aquesta marxa obtingui justícia. No té cap sentit fer-la si abans no es fa justícia als indígenes que malviuen al districte de Bhuranpur. La gent mor al camp, les famílies moren a casa mentre ells se'n van de passeig a Delhi.

00:29:01

Hi ha 2 maneres d'aconseguir justícia. El que la no-violència aconsegueix en 2 anys, la violència ho pot aconseguir en 2 dies.

00:29:29

No estem tenint cap dificultat, tot va sobre rodes. Aquest matí comentava que el 50% de la carretera és per als rics i l'altre 50% per als pobres. És una bona distribució dels recursos del país!

00:29:44

Les converses començaran avui. El govern no es nega a parlar, però nosaltres no ens conformem a negociar-hi, sinó que volem assegurar-nos que el govern complirà el que pactem. El govern té per costum parlar, parlar i parlar fins a esgotar-te. La nostra postura és que les negociacions no arribaran a bon port si no produeixen resultats concrets. Volem sentir propostes, però també un pla d'actuació: com es passa dels acords a l'acció. Aquí és on hi ha el problema. Volem una comissió amb representants del govern i representants no-governamentals, no només de funcionaris de govern que no compleixin. Aquí hi ha la dificultat.

*****

00:32:01

Qui l'acompanya?

00:32:05

Vine, seu amb ell.

00:32:28

Aquí n'hi ha un altre amb febre.

00:32:30

Si tenen febre, porteu-los a una altra ambulància. Aquí no hi ha lloc. Porteu-los tots allà.

00:33:08

Això és molt bo.

00:33:19

Va molt bé.

00:33:35

Aquesta serveix per ennegrir els cabells. I va molt bé per calmar els nervis. També serveix per fer massatges.

00:33:46

Si hi tens fe, fes-ho servir. Si no, ja te'n pots anar.

00:33:51

D'acord, doncs seu.

00:33:53

La medicina aiurveda és important perquè ajuda la gent a continuar caminant. Faig fregues als que tenen mal als genolls i als peus, i l'endemà ja poden caminar. Ho faig desinteressadament. Ningú s'ha de quedar enrere, tothom ha d'arribar a Delhi.

00:34:31

La convicció i la determinació de la gent són úniques, i això ens omple a tots d'esperança.

00:35:02

El govern triga a respondre, però crec que es pren molt seriosament el que proposem. Quan sigui el moment s'haurà de pronunciar per no haver de fer front, a Delhi, a 25.000 persones sense contrapartides. Al llarg del camí he sentit la gent dir que això és el millor que s'ha viscut des de la lluita per la independència. És la marxa no violenta més multitudinària des dels temps de Gandhi.

00:35:46

Per aquí no et deixarem passar. Gira cua i vés per l'altra banda. Ningú et deixarà passar.

00:35:55

Aquí no hi ha ningú que vigili, no tenim protecció. Les motos poden passar en qualsevol moment. Si nosaltres no haguéssim aturat els cotxes, algun ja ens hauria atropellat. Podria haver passat qualsevol cosa.

*****

00:36:54

Ha passat alguna cosa al número 2. Un accident.

00:37:09

O sigui que el camió venia en sentit contrari... Feu servir els 2 sentits de la calçada, oi?

00:37:13

No, no. Només un. El camió circulava en sentit contrari i de cop ha saltat la mitjana i ens ha investit. No és culpa nostra. No ens en poden fer responsables. Durant tots aquests dies tothom ha escrit i parlat molt bé de la disciplina d'Ekta Parishad.

00:37:33

Pel que sembla, l'administració del districte té una actitud dilatòria... Encara no han vingut des de les 7.30 del matí, i ja són les 11...

00:37:40

Sí, han d'actuar immediatament.

00:37:42

Almenys haurien de fer acte de presència i...

00:37:53

És un fet molt greu. En els últims 3 anys hem notificat repetidament a l'administració del districte i al primer ministre que 25.000 persones caminarien per aquí. No els exigíem seguretat, sinó que es fessin càrrec del trànsit, perquè això és l'autopista principal d'Agra a Bombai. Però en els últims 2 dies no hi ha hagut policia a la marxa. Ens hem anat trobant molts problemes de trànsit perquè no l'aturaven i sempre era un desorb per a la marxa. Aquest matí, quan estàvem a punt de sortir cap a Chatta, ens hem adonat que no hi havia policia. De sobte, un camió ha avançat un autobús i ha aixafat la marxa. 3 caminants han mort i 12 més han resultat greument ferits. Els han traslladat a Mathura.

00:38:58

Tenim amb nosaltres la governadora del districte i el director general de la policia. Estan molt afligits per l'accident. No els en fem responsables. La responsabilitat la té el govern central, ja que 60 anys després de la independència, els pobres d'aquests país encara es veuen obligats a caminar per un tros de terra i un tros de pa. Ens quedarem fins que arribi l'ambulància i puguem donar comiat als nostres satyagrahis màrtirs. Aleshores continuarem la marxa.

00:39:40 CANÇÓ

Hem escollit el camí del sacrifici perquè la vida no hauria de ser una vall de llàgrimes, ni els núvols haurien de tancar el sol; la llum no s'hauria d'enfosquir com la tinta; ni la felicitat, ser un privilegi del cel. L'ànima no hauria de caminar perduda i sense rumb.

00:40:51

Avui és 27. El 27 d'octubre és el dia en què entrem a Delhi. Tota aquesta marxa entrarà a Delhi avui.

00:41:09

Avui recorrerem 17 km i demà 3 o 4 més fins al carrer del Parlament. El govern s'haurà de rendir.

00:41:31

Des de la matinada que caminem cap a Delhi. Ens hem llevat a les 2 de la matinada. La gent està emocionada perquè, quan arribem, aconseguirem satisfer les nostres demandes. Però si no hi ha resultats, estem planejant de quedar-nos. Fins que el govern no vingui i parli amb nosaltres, la gent no se n'anirà.

00:41:59

Si volen fer l'anunci l'últim dia i és suficient, l'acceptarem. Si no, farem una seguda indefinida davant del Parlament. Ja hem perdut 7 vides: 3 en l'accident i 4 de mort natural per mala salut, perquè són gent pobre, malnodrida. Hem enviat un missatge al primer ministre preguntant-li quantes vides més necessita. La gent ha demostrat la força del seu sacrifici. Molta gent ha mort, i encara en morirà molta més.

*****

00:44:09

A tots els efectius. Confirmeu posicions. Aixequeu barricades i desvieu el trànsit. Tallo.

00:44:22

No envien la policia per a la nostra seguretat. El que volen és aturar-nos i intimidar-nos. El govern ens recorda què farien si intentéssim continuar endavant.

00:44:43

El nostre lema és: Sigui quina sigui la naturalesa de l'atac, no alçarem mai la mà. Creiem en els principis de la no-violència. Us demanem humilment que aconseguim el permís per obrir la reixa i poder continuar la marxa.

00:45:13

La seva tàctica és evitar que la gent surti al carrer i creï problemes de trànsit. Tenen por que, si arribem al Parlament i no estem satisfets, ocupem tot el centre de la ciutat. No ho podrien controlar.

00:45:28

El govern ens té por! Per això ens envia la policia!

00:45:35

Doneu-nos terres o fiqueu-nos a la presó! Si no, deixeu-nos passar!

00:45:44

Se'ns està acabant l'aigua. No la malgasteu. Vam acordar que lluitaríem i que guanyaríem. La lluita continua.

00:45:58

No només ens bloquegen el pas, també impedeixen l'entrada dels dipòsits d'aigua, de manera que no tenim aigua potable. Si continuen tractant la gent d'aquesta manera, declararem una vaga de fam total i hauran de treure els nostres cadàvers d'aquí dins.

00:46:24

Menjarem fins que s'acabin els aliments. Llavors els tocarà a ells moure fitxa. I quan s'acabarà el menjar, començarem a morir.

*****

00:46:58

Llavors vam rebre notícies de l'Oficina del Ministre informant-nos que volia negociar. I jo vaig dir: "No penso negociar fins que no ens deixin sortir d'aquí, i només ho farem al carrer del Parlament."

00:47:26

El nostre objectiu és arribar al carrer del Parlament. És el que ens vam marcar el dia 2 d'octubre i ens mantindrem fermes en aquesta idea. Això només és un lloc per menjar i dormir, no el punt d'arribada. El nostre punt d'arribada és el carrer del Parlament.

00:47:41

Per què és tan important, aquest símbol?

00:47:44

Perquè el Parlament és el centre de decisió política en aquest país. I només escoltarem les propostes que vinguin del primer ministre davant del Parlament.

00:47:57

Finalment vaig enviar una delegació perquè sortís a negociar. Les converses anaven pel bon camí. Em van trucar i em van dir: "Tot va bé. El ministre vol venir, però no li ho permetrem fins que tu no vegis el document." Els vaig contestar: "Com voleu que el vegi? Per fer-ho hauré de sortir, cosa que no penso fer." I ells em van respondre: "Sisplau, no insisteixis, només cal que surtis 20 minuts i donis el vistiplau al document. Llavors el ministre vindrà a fer-lo públic."

00:48:32

Un ha d'estar constantment sospesant i calculant: en una banda, 25.000 persones i els seus objectius; en l'altra, la meva rigidesa.

00:48:51

"De vegades Rajagopal és massa rígid, només segueix el seu criteri." Però a les 25.000 persones els interessa molt més veure com arriben les terres!

00:49:07

En la satyagraha s'insisteix en la veritat, però has d'arribar a un compromís en algun moment, perquè hi ha una veritat més gran: pobresa i problemes.

00:49:35

La finalitat és aconseguir alguna cosa positiva per a la gent, no demostrar que ets el millor satyagrahi del món. Tu ets poca cosa, la gent és més important.

00:49:53

Companys, quan vam començar el Janadesh a Gwalior el 2 d'octubre, el nostre líder ens va dir que escriuríem el destí amb els milions de passos que estàvem a punt de fer, i que, quan arribéssim a Delhi el 30 d'octubre, una nova era de reformes agràries i socials s'escriuria per a les pàgines de la Història. Avui és un dia important d'aquesta gesta històrica.

00:50:30

A continuació, el ministre ens explicarà com es satisfarà la nostra causa des del govern.

00:50:39

Abaixeu les banderes.

00:50:42

Visca Ekta Parishad!

00:50:49

Lluitarem! I guanyarem!

00:50:52

Heu caminat pels drets de la gent i per això el Janadesh no es pot menystenir. Ningú pot ignorar el Janadesh. El veredictes popular del Janadesh s'ha d'acceptar.

00:51:10

El primer ministre em va dir: "Ocupa't del seu document i accepta les demandes. Accepta-les."

00:51:21

Tots estem molt feliços. Vull que això duri per sempre. M'agradaria estendre el que hem fet per tot arreu. No afecta només l'Índia, serveix per al món sencer.

00:51:32

S'ha acordat la creació d'una comissió de reforma agrària que regularà que la gent tingui terres per cultivar i per viure

00:51:42

i dirimirà els contenciosos sobre les terres. La comissió es formarà d'aquí un mes.

00:51:54

S'han complert les demandes per les quals ens vam posar en camí. Estic molt contenta. La gent del nostre poble també està satisfeta perquè hem aconseguit el que ens proposàvem. Ara haurem de lluitar perquè es compleixi sobre el terreny. Ho hem d'intentar.

00:52:10

El primer ministre ha respectat i acceptat totes les demandes del Janadesh.

00:52:26

Els vostres líders treballaran amb nosaltres per garantir-ne el compliment.

00:52:42

Visca Janadesh! Visca Janadesh!

00:53:45

Les reunions de valoració tindran lloc del 16 al 21 de desembre. Què hi tractarem? U: l'expansió d'Ekta Parishad. Com ens expandim? D'on traiem els recursos? Com ens hi posem?

00:54:05

Dos: mirar per tal que els compromisos presos amb el govern es materialitzin sobre el terreny; que puguin convertir-se en una realitat i no siguin paper mullat. El tercer punt tractarà del canvi de lideratge. És bo per a la vida de l'organització. S'ha de deixar pas a una persona més jove perquè la dirigeixi. Què passaria si el líder morís? L'organització també moriria. Sempre és convenient preparar un líder abans de morir.

00:55:04

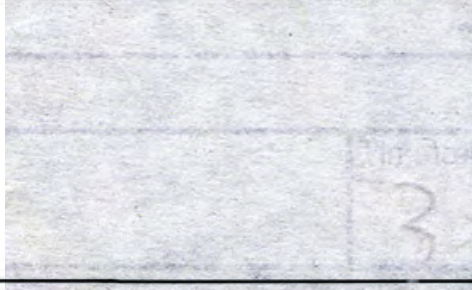

La globalització crearà molts més problemes, molta més pobresa i molta més discriminació. Per això és important que tinguem un moviment popular més ampli per exercir control sobre l'Estat. Una revolució amb la participació de la gent i amb un bon projecte. No només un canvi de poder, sinó també de sistema. Aquest és el nostre somni. Però és massa aviat per saber fins on podem arribar.

Annexes per a les activitats

Annex Tema 1. Activitat 1. En què exerceixo la violència?

Les violències al documental			
Violència Directa			
Violència Cultural			
Violència Estructural			

Annex Tema 1. Activitat 1. En què exerceixo la violència?

Crido o insulto altres persones? Sóc agressiva amb elles? Els pego o els faig mal? Si veig que estan fent mal a una persona actuo amb indiferència o intervinc? Exerceixo violència psicològica contra algú? Excloc o margino? Humilio? Difamo?

Violència Directa

La violència de tu a tu, sobre una altra persona

Violència Cultural

Els missatges que venen la violència com positiva i justificable.

Miro pel·lícules, escolto música, llegeixo còmics, jugo a jocs o videojocs que presenten la violència com un valor positiu?

Quan parlo, justifico la violència (directa, cultural o estructural?)

Violència Estructural

Les estructures injustes: la desigualtat social, els desequilibris de poder, la marginació de certs col·lectius, etc. Les condicions de treball injustes de les persones que hi ha al darrera dels productes que consumeixo, i el perjudici al mediambient.

Quina posició adopto amb els governs dictatorials, les lleis injustes o les injustícies socials?

A les institucions on participo com es prenen les decisions? Com es distribueix el poder? Com es marquen les normes de funcionament?

Com és la participació?

Annex Tema 1. Activitat 1. En què exerceixo la violència?

Reduïm les violències	En què exerceixo violència? (recull les violències que has identificat a l'exercici anterior)	D'aquesta violència, quina estic disposat/ada a reduir?	Què és el que podria fer (o deixar de fer) per evitar-ho? Compromisos concrets per d'aquí a unes setmanes.
Violència Directa			
Violència Cultural			
Violència Estructural			

Annex Tema 3. Activitat 4. Retrat-Robot

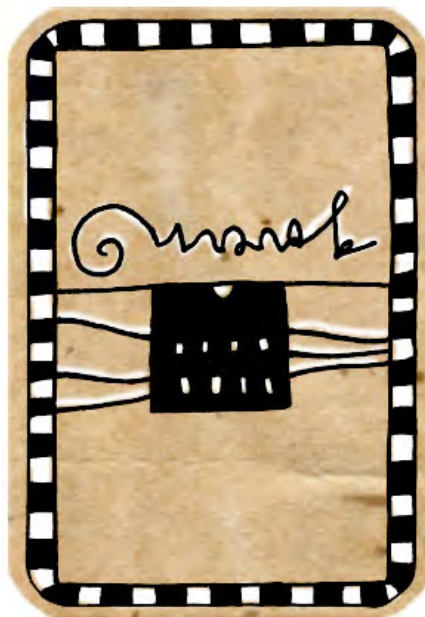
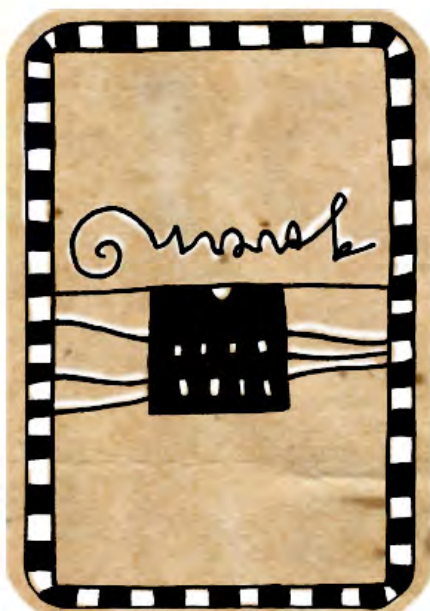
<p>Quines són les teves habilitats com a activista no violent/a? Valora-ho de l'1 al 10 marcant les caselles.</p>		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Conèixer-se a sí mateixa											
Ser autocrítica											
Valorar-se positivament											
Ser assertiva											
Empatitzar											
Escoltar											
Ser flexible											
Cooperar											
Ser una persona crítica											
Ser constructiva											
Ser propositiva											
Ser creativa											
Desobeir											
Responsabilitzar-se											
Motivar											
Argumentar											
Comprometre's											
Altres:											
Altres:											
Altres:											

Quins són els teus punts forts? .....

Quins són els teus punts a millorar? .....

Annex Tema 3. Activitat 5. El Joc de Janadesh

Cartes d'estratègia del govern

cartes retallables

Annex Tema 3. Activitat 5. El Joc de Janadesh

Cartes d'estratègia de la societat civil

 cartes retallables

Annex Tema 3. Activitat 5. El Joc de Janadesh

Cartes de context

El Consell de Drets Humans de Nacions Unides recorda la obligació dels Estats a garantir el dret a l'accés a la terra i a l'alimentació. (art 11 PIDESC)
El govern està obligat a "negociar" a la propera jugada.

Una cimera de la FAO-Organització de Nacions Unides Per l'Agricultura i l'Alimentació es queda en bones intencions i pocs resultats.
Retrocediu una casella

Nacions Unides declara l'any internacional del Dret a l'alimentació i recorda als Estats la seva obligació de garantir-lo.
Durant dos torns, el govern no podrà fer "ulls cecs"

Annex Tema 3. Activitat 5. El Joc de Janadesh

Cartes de context

La xarxa d'organitzacions camperoles Via Campesina decideix prioritzar l'esforç per la reforma agrària.

Avançeiu una casella.

La opinió pública s'està polaritzant entorn del tema de l'accés a la terra.

En el proper torn, multipliqueu el resultat per dos.

La societat civil no aconsegueix engrescar a la població i en perd el suport.

En el proper torn, multipliqueu el resultat per dos.

Annex Tema 3. Activitat 5. El Joc de Janadesh

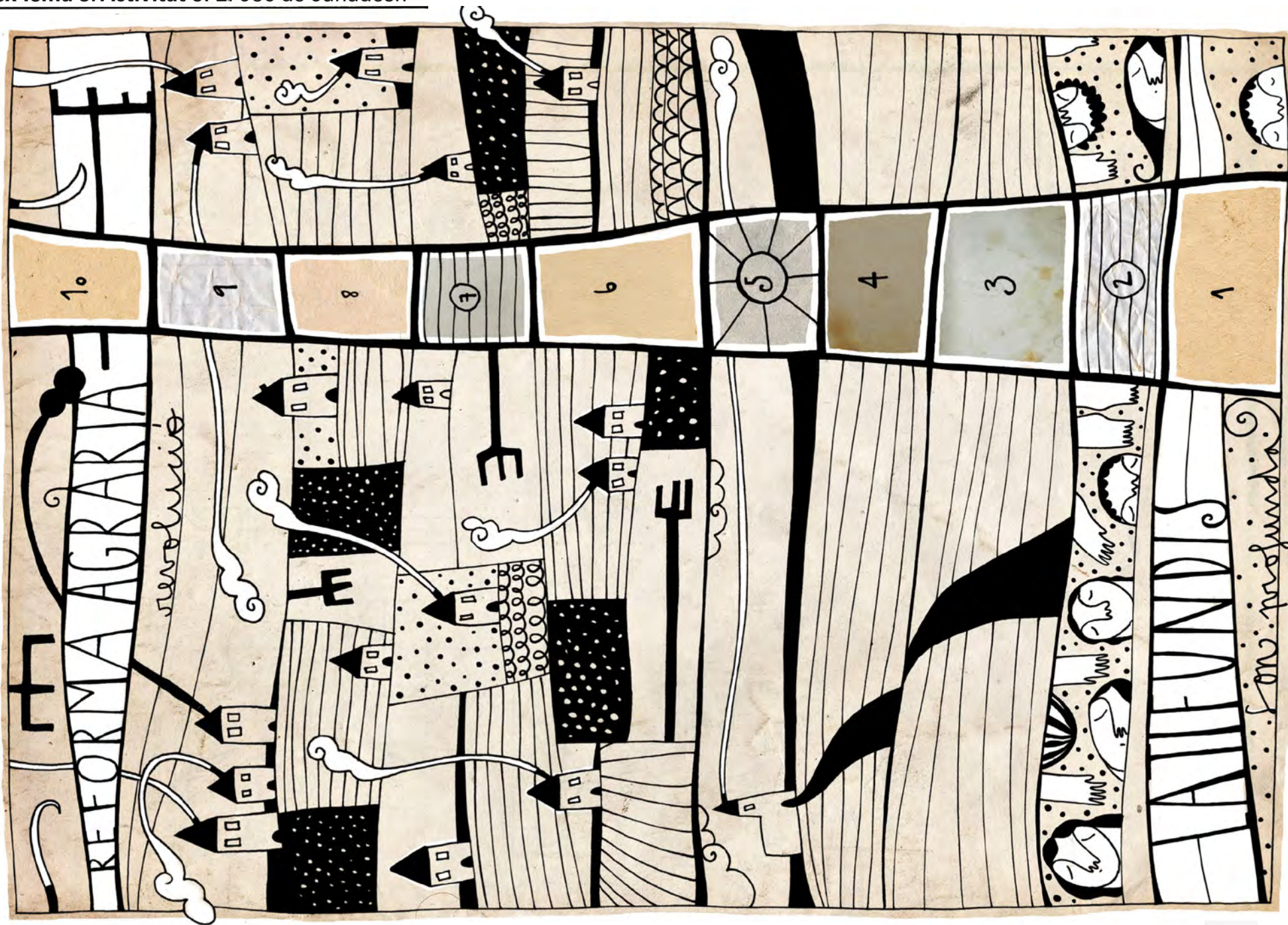
Valoració de les estratègies. Graella per als jugadors (Govern i Societat Civil):

	PASSIVITAT	NO VIOLENCIA	ACCIÓ VIOLENTA
ulls cecs	-1	-2	+2
negociació	-1	+2	-2
criminalització	+1	+2	-2

Valoració de les estratègies. Graella per als jugadors (Govern i Societat Civil):

	PASSIVITAT	NO VIOLENCIA	ACCIÓ VIOLENTA
ulls cecs	0	0	0
negociació	0	0	0
criminalització	0	0	0

 targetes retallables

Annex Tema 4. Activitat 6 Ciutadans?

Fitxes de rols per als participants (una còpia – un requadre per jugador/a)

<p>Miquel Ros: 69 anys, jubilat. Nascut a Manresa. Treballava en a oficina bancària. Vota Centre. Vidu amb dos fills. Catòlic practicant. Li agrada fer el dominió amb els amics.</p>	<p>Arnau Puig: 13 anys, estudiant d'ESO. Viu amb la mare i dos germans, els pares estan separats. Nascut a Barcelona. Li agrada el bàsquet. És ecologista i d'Esquerra.</p>	<p>Elisabeth Smith: 26 anys. Professora d'anglès. Nascuda a Londres, fa 3 anys que viu aquí. Viu amb el seu gat. És de religió protestant. Li agrada ballar i la jardineria. És de Centre.</p>
<p>Shira Angoleti: 28 anys. Mare de dos nens. Nascuda a Tirana (Albània), fa dos anys que viu aquí. Mestressa de casa. El marit és paleta. És musulmana. No coneix cap partit.</p>	<p>Jordi Sans: 10 anys, estudia 5è de primària. Nascut a Girona. Viu amb els pares i una germana. Fa judo. És del Barça. No ha fet la primera comunió. No creu en cap partit.</p>	<p>Sumala Novoto: 29 anys, nascut al Senegal, fa 4 anys que viu aquí, treballa recollint fruita de temporada. Solter. Musulmà. Toca en un grup de música mestissa. D'Esquerra.</p>
<p>Nieves Navarro: 43 anys, caixera a una gran superfície. Nascuda a Cadis. Fa 24 anys que viu aquí. Té 3 fills. Catòlica. Se sent de Dreta.</p>	<p>Marisa Lozano: 7 anys, 2on de primària. Nascuda a Bogotà, viu aquí des dels 2 anys. Té tres germans. Els pares són catòlics. El pare és repartidor de diaris i d'Esquerra.</p>	<p>Paqui Pérez: 32 anys. Soltera. Nascuda a Badalona. Arquitecta. Viu sola. Li agrada l'escalada i el mar. Creu en l'Esquerra. És atea.</p>
<p>Enric Prado: 38 anys, nascut a Granollers. Economista. Viu amb parella i un gos. És del Centre. Li agrada jugar a esquaix i esquiar. És del Barça.</p>	<p>Marta Soriano: 17 anys, estudia batxillerat, vol ser advocada. Nascuda a Mataró. Li agrada la dansa i la platja. Els caps de setmana i vacances treballa a una botiga. És de Dreta.</p>	<p>Joan Palou: 78 anys, jubilat, era bibliotecari. Té 3 fills i 9 néts. Catòlic. Vota Centre. Li agrada passejar el gos i cantar a la coral.</p>

<p>Diana Navarro: 40 anys, jardineria. Soltera. Li agrada pintar i cuinar. Se sent d'Esquerra. Viu amb la seva mare.</p>	<p>Carme Clariana: 23 anys, esteticista. Nascuda a Sabadell. Viu amb el nuvi. Li agrada anar al cinema i ballar. Passa de política.</p>	<p>Neus Puigdebò: 81 anys, mestressa de casa. Nascuda a Manresa. Mare de sis fills. Viu amb la seva filla i dos néts. Catòlica. De Dreta. Li agrada anar al casal a jugar al bingo.</p>
<p>Joan Martí: 44 anys. Té una papereria copisteria. Casat, amb dos fills. Testimoni de Jehovà. De Dretas.</p>	<p>Àgueda Güell: 37 anys. Viu amb el marit. No té fills. Li agrada viatjar i esquiar. Té una galeria d'art, és marxant d'art. De Dretas.</p>	<p>Carlos Griñón: 17 anys. Treballa en una fàbrica. Li agrada la música màquina i el futbol. Viu amb els pares i té novia. De Dretas.</p>
<p>Josep Iscles: 51 anys, metge. Nascut a Cambrils. Milita a Centre. Li agrada navegar i menjar bé. Casat amb dos filles. Catòlic.</p>	<p>Alan Malow: 36 anys, advocat. Nascut a Nova York. Casat. Fa 8 anys que viu aquí, la seva dona és d'aquí. Li agrada el teatre. Origen Protestant. De dretas.</p>	<p>Iñaki Errondo: 41 anys, professor de matemàtiques a ESO. Nascut a Donostia. Divorciat. Se sent d'Esquerra. Canta a un grup de música cel·ta. Ateu.</p>

Annex Tema 4. Activitat 6 Ciutadans?

Ciutadans? Fitxes de maneres de decidir: indicacions per facilitar l'elaboració de conclusions.

Fórmula per decidir en el joc	Comentaris	Tipus de democràcia
1. Alcaldada	Potser té la potestat de fer-ho però és poc democràtic i popular.	Democràcia representativa
2. Votació A: tots els homes (mascles) majors de 23 anys i nacionalitzats	Tal com era abans del 1931 a l'Estat espanyol (article 36 de la Constitució de 1931).	Democràcia directa
3. Votació B: tots els majors de 18 anys nacionalitzats	Tal com és actualment.	
4. Votació C: tots els habitants del barri tenen dret de vot	Inclou totes les persones.	
5. Els partits representats a l'Ajuntament decideixen	Es vota cada 4 anys i durant aquests 4 anys els partits decideixen.	Democràcia representativa
6. Assemblea de barri	El veïnat influeix en la definició de propostes i presa de decisions.	Democràcia participativa

Annex Tema 4. Activitat 6 Ciutadans?

Ciutadans? Quadre resum de resultats.

En cada quadre indiquem el nombre de persones que se situen en cada opció. En l'opció 5 indiquem l'opció escollida per cada partit i entre parèntesi els votants amb què compta.

	Habitatge social	Gran superfície comercial i d'oci	Parc	Serveis públics: centre civíc, CAP, casal d'avis	Zona esportiva per al club del barri	Mesquita	No poden opinar
Alcalde decideix							
Votació A							
Votació B							
Votació C							
Partits decideixen							
Assemblea de barri							

Acció col·lectiva	Cerca d'un objectiu o conjunt d'objectius per més d'una persona.
Adivasi	Pobles indígenes o habitants autòctons que han mantingut el seu estil tradicional de vida fins al segle XXI. La majoria viu en el bosc i practiquen agricultura tradicional de subsistència o collita. Fins al 10% de la població de l'Índia són adivasis..
Ahimsa	Significa "no violència", o "no fer mal o evitar la violència". Aquest va ser un dels ensenyaments bàsics de Gandhi i és el principi fonamental per a l'acció social d'Ekta Parishad.
Arrendador	Persona que posseeix la terra. El sistema propietari o zamindar de l'època colonial va ser un dels principals obstacles per a la Reforma Agrària.
Canvi social	Canvi de les estructures socials o pràctiques que afecten les persones directament o indirectament.
Casta	Divisions artificials de la societat a l'Índia, i que signifiquen "raça, espècie ". Es tracta d'un sistema d'estratificació social i de restriccions socials, en funció de la casta a la que es pertany. Hi ha milers de grups endogàmics hereditaris sovint denominat "jatis" o castes.
Castes planificades	(scheduled castes) L'article 341 de la Constitució de l'Índia permet al govern compilar una llista de castes, races o tribus o parts de grups dins de les castes, races o tribus que són econòmicament i socialment desfavorits i, per tant, tenen dret a les prestacions especificades en virtut de la Constitució.
Classes desafavorides	Ciudadans de l'Índia també definits com a membres de castes, grups, sovint de baix rang i grups desfavorits. La discriminació contra la les classes desfavorides està prohibida per l'article 15 de la Constitució Índia. Les classes desfavorides constitueixen aproximadament el 52% de la població de l'Índia.
Comerç just	És la facilitació en el mercat de productes econòmicament equitatius amb les persones que el produeixen i amb la natura. Els productes de comerç just compleixen criteris com: que els productors treballin en condicions laborals dignes i decideixin de forma participativa sobre el seu propi funcionament, que no perjudiquin el medi ambient, i que centrin la seva producció en el mercat local. (definició basada en els criteris de la Xarxa de Consum Solidari).
Dacoit	Un bandit.

Glossari

Dalit	Dalit és l'auto-designació d'un grup de persones que tradicionalment considerat com intocables (harijans), pàries, castes reconegudes, i altres que viuen en un estat social reduït.
Desobediència Civil	Moviment social que persegueix canviar una llei que considera injusta. La desobediència es fa mitjançant mètodes no violents. (definició de l'ecp).
Ekta Parishad	"Fòrum unit". Organització fundada al 1991 per Rajagopal.
Gram swaraj	L'autonomia dels pobles és un concepte fonamental en el pensament de Gandhi. El concepte fonamental de gram swaraj és que cada poble hauria de ser la seva pròpia república. Cada poble hauria de ser bàsicament autosuficient, tenint en compte totes les necessitats de la vida - menjar, roba neta, aigua, sanejament, habitatge, educació, etc – incloent el govern i la legítima defensa i tots els serveis d'utilitat social que requereix una comunitat.
Harijans	Terme introduït per Mahatma Gandhi pels intocables. Significa literalment "fills de Déu".
Jai Jagat	"Victòria al món". És la consigna clau de Ekta Parishad.
Jan sunwayi	Audiència pública.
Janadesh	"Veredicte popular". Aquest és el nom de la marxa de 28 dies de 25.000 camperols sense terra de Gwalior a Delhi dirigida per Ekta Parishad al 2007.
Latifundi	Explotació agrària de grans dimensions.
Moviment de base	El terme implica que la creació del moviment i dels grups que li donen suport són naturals i espontanis. Sovint es donen a nivell local, i molts voluntaris de la comunitat ofereixen el seu temps per donar suport al tema o esdeveniment.
Moviment Social	Tipus d'acció de grup en el qual un gran nombre de persones pren l'acció al mateix temps amb la finalitat d'aconseguir un objectiu comú. Solen ser grans grups informals de persones i/o organitzacions dedicades a qüestions específiques de política o social, impulsant, resistint o desfent un canvi social.

Glossari

Reforma agrària	Procés de distribució de la propietat de la terra, segons el principi de que només té dret a la terra qui hi treballa, depèn d'aquesta i hi resideix amb la seva família. El repartiment de terres ha de permetre el desenvolupament humà, la generació de llocs de treball, la producció camperola d'aliments per a abastir el mercat local. (definició elaborada a partir de Documents polítics de Vía campesina. http://viacampesina.org/downloads/pdf/policydocuments/POLICYDOCUMENTS-SP-FINAL.pdf)
Satyagraha	"Aferrar-se a la veritat". La principal filosofia i la pràctica desenvolupada pel Mahatma Gandhi i els seus seguidors per assegurar la reforma sociopolítica dels noviolents, la resistència i la no cooperació.
Satyagrahi	L'individu que segueix la filosofia de satyagraha.
Sobirania alimentària	Dret dels pobles a aliments sans i culturalment apropiats produïts a través de mètodes ecològicament racionals i sostenibles, i a definir els seus propis sistemes alimentaris i agrícoles. Posa les aspiracions i necessitats d'aquells que produeixen, distribueixen i consumeixen aliments en el cor dels sistemes alimentaris i polítiques en lloc de les demandes dels mercats i les empreses. (Definició del Fòrum per la Sobirania Alimentària a Nyéleni, Mali, 2007)
Swaraj	L'autogovern de les "normes-pròpies" o autogestió. Es pot aplicar a molts nivells, incloent l'individu. Però la paraula generalment es refereix al concepte de Gandhi per la independència índia de la dominació estrangera.
Tribus	L'article 342 de la Constitució de l'Índia inclou una llista de tribus o les comunitats tribals que estan en desavantatge econòmic i dret a les prestacions especificades..
Violència Estructural	La violència que resulta de les estructures socials, econòmiques o polítiques que no són equitatius. Aquest és un concepte clau per aconseguir el canvi social.

Glossari elaborat a partir de les definicions d'Ekta Parishad (menys en el cas on s'indica el contrari):

http://www.ektaparishad.com/images/press/ekta-parishad-dictionary/document_document.pdf

quepo

Fundació Quepo

Monistrol, 16
08012 Barcelona
+34.931867511

www.quepo.org

www.quepoblog.blogspot.com
